

שמחת מועד

לחג השבועות

שי מיוחד לחג לתפוצת "שעת שיפור"
של מרכז קומ"ה לקידום והעצמה

הצטרפות לתפוצת התכנים האיכותית בנושאי חינוך, טיפול והעצמה:

<https://chat.whatsapp.com/LttrUSe9Le9l4YxyVgpZtt>

תוכן העניינים:

מבט לחג השבועות.....	עמ' ז
חג מתן תורה 'שלי'.....	עמ' יג
מאמרים על מהות היום.....	עמ' יח
מאמרים על תורה.....	עמ' כו
מנהגי שבועות.....	עמ' לט
פרפראות ועיונים.....	עמ' מv
מגילת רות.....	עמ' נה
אקדמות מבוארות.....	עמ' נח

מבט לחג השבועות

מעשה בפריץ אחד ששכר את שכנו העגלון היהודי לנסיעה של שבוע, במטרה לנסוע עמו לעיר מרוחקת לצורך עסקיו.

העגלון היהודי שמח מאוד שפרנסתו מזומנת לו כך ונסע איתו דרך שלושת ימים עד לעיר המרוחקת.

כאשר הם הגיעו עצר הפריץ לדקה וחצי באיזה בית וחזר כעבור רגע עם כלוב ובתוכו ציפור קטנה, ואז פנה ואמר לעגלון שאפשר מבחינתו לחזור הביתה.

העגלון היהודי התפלא מאוד שבשביל צפור כזו קטנה היה צריך הפריץ לנסוע דרך שלושה ימים הלך ושלושה ימים חזר והחליט בליבו להתחיל "לרחרח" ולברר מה כל כך מיוחד בציפור הזאת.

הוא שאל את הפריץ כבדרך אגב: "בשביל זה הגעת עד פה?" והפריץ אישר לו שאמנם כן.

"ואיך קוראים לציפור הזו?" המשיך העגלון היהודי העני לשאול.

"זמיר", ענה לו הפריץ.

"וכמה זה עלה לך?" חקר שוב העגלון.

"300 רובל" ענה הפריץ.

הנסיעה נמשכה וכאשר חזרו העגלון והפריץ לביתם, הפריץ היה שמח וטוב לב והעגלון היה ממורמר ועצוב.

מיד בבואו לביתו העגלון פרק לפניו אשתו את תסכולו ואמר: "אנחנו בכלל לא יודעים ליהנות מהחיים, אז מה שווים החיים שלנו בכלל? תראי איך הפריץ הזה יודע ליהנות מהחיים! שילם לי משכורת ונסע איתי שבוע, רק בשביל לבזבז סכום עצום של 300 רובל על איזה ציפור קטנה בגודל של שני ביסים... כנראה שהציפור הזאת טעימה משהו מיוחד!.."

ראתה האשה הטובה שבנפשו של בעלה הדבר ואמרה לו בטוב ליבה: "נראה מה לעשות.. אם זה כל כך חשוב לך באמת בעלי היקר, נוכל למכור כמה דברים בבית וגם להשתמש בחסכונות מהנדוניה של הילדה ואז כשנשיג את הכסף הזה נקנה גם אנחנו "זמיר" משלנו." וכך היה.

מכרו העגלון ואשתו הטובה חצי בית והלך העגלון המאושר, בזבז עוד שבוע של ימי עבודה והכנסה על חשבוננו, נסע לעיר הגדולה והרחוקה וקנה את הציפור היקרה והמיוחדת שנקראת "זמיר".

כשחזר מיד אמר לאשתו לבשל אותה "לכבוד שבת".

שאלה אותו האשה "איך נבשל את זה?"

אמר לה "תבשלי חצי במרק ותעשי את השאר במחבת.. מה שבטוח"

האשה הטובה עשתה כדבריו, חצי ציפור במרק ויצא- גועל נפש!

עשתה במחבת את החצי השני- והכל הצטמק כמו מסטיק עכור.

אמרה לו האשה, "נשאר עוד קצת ממש. אולי תלך לפחות ותשאל את הפריץ מה המתכון שלו, כדי שלפחות נאכל מזה משהו ונהנה אולי קצת?.."

בבושת פנים הלך העגלון לפריץ ואמר לו: "אדוני הפריץ, האמת לא כ"כ נעים לי לבקש, אבל אולי תוכל לתת לי את המתכון שלך איך לבשל את הציפור הזו?.. נו.. הזמיר הזאת'י!.."

הפריץ פתח זוג עיניים וענה לו בזעקה: "שוטה שבעולם! – זמיר לא אוכלים!!!"

המשל הוא כמובן שגם "שבועות לא אוכלים סתם!.."

חג שבועות **אינו רק** 'עוגות גבינה' וגלידה חלבית משובחת. זה אמנם קיים גם ברפרטואר ונכלל אפילו כמצוות היום משום ש"כולי עלמא מודו דעצרת בעינן נמי לכם", כי בזה בא לידי ביטוי השמחה שלנו בקבלת התורה. ישנו גם מקום לקיים מנהג ישראל על טעמיו הרבים לגבי מאכלי חלב ושייכותם למעמד הר סיני כידוע וכמקובל מקדמא דנא. **אבל זה לא הכל.**

אז מה כן?

העיקר זה **לחדש ולקבל שייכות ב"קבלת התורה"** ובשיעבוד להקב"ה שהתרחש במעמד מתן תורה. לקבל עלינו להשתעבד לכל חוקי התורה שקיבלנו על עצמנו אז ועד היום, לנצל ולהסניף מיום קדוש זה לעתידנו האישי ומהותנו הפנימית ולעתיד הבית שאנו בונים בעם ישראל.

להשכיל להקשיב לצליליו העמוקים שבוקעים משירת יום השבועות הזה, להתענג עליה לאורך זמן רב ולא לבלוע הכל ב"ביס אחד".

מהי המשמעות של יום זה, ובעצם של 'כל התורה כולה'?

הגמרא (פסחים סח:) מביאה שרב יוסף ביקש בחג השבועות שיביאו לו לאכול "עגלה משולשת" (בשר משובח) לכבוד היום הזה כי "אי לא האי יומא כמה יוסף איכא בשוקא" - אם לא היום הזה הוא היה יכול להיות עוד "יוסף" שמסתובב ב'שוק'. אז מה התורה עשתה לו? רש"י מוסיף: "אי לאו האי יומא שלמדתי תורה ונתרוממתי, הרי אנשים הרבה בשוק ששמן יוסף ומה ביני לבינם". רש"י מוסיף ומגלה לנו מהי התכלית ששינתה את רבי יוסף בלימוד התורה - "נתרוממתי".

בפרשת יתרו, כתגובה לבהלתם של עם ישראל ממעמד הר סיני, מסביר משה רבנו לעם ישראל את תכלית מתן תורה באומרו "אל תיראו למען כי לבעבור נסות אתכם בא האלוקים..."

רש"י מבאר שם לשיטתו מה הלשון "לנסות": "לגדל אתכם בעולם... לשון הרמה וגדולה, כמו הרימו נס..."

למעשה הדברים מובאים במשנה באבות, כאחד מהמעלות של הלומד תורה לשמה. לא פעם אנשים לא מבינים למה כשיש בעיה רפואית ל"ע הולכים" לשאול רב, מילא לבקש "ברכה" אבל לשאול שאלה רפואית? וכי הרב הוא פרופסור שעשה דוקטורט ברפואה ומתמחה בכך?

אך משנה מפורשת (אבות ו, א) כבר עונה על כך:

"רבי מאיר אומר כל העוסק בתורה לשמה, זוכה לדברים הרבה. ולא עוד אלא שכל העולם כלו כדאי הוא לו. נקרא רע, אהוב, אוהב את המקום, אוהב את הבריות, משמח את המקום, משמח את הבריות, ומלבשתו ענוה ויראה, ומכשרתו להיות צדיק חסיד ישר ונאמן, ומרחקתו מן החטא, ומקרבתו לידי זכות, ונהנין ממנו עצה ותושיה בינה וגבורה. שנאמר (משלי ח) 'לי עצה ותושיה אני בינה לי גבורה', ונותנת לו מלכות וממשלה וחקור דין, ומגלין לו רזי תורה, ונעשה כמעין המתגבר וכנהר שאינו פוסק, והוי צנוע וארך רוח, ומוחל על עלבונו, ומגדלתו ומרוממתו על כל המעשים".

רבי מאיר מונה השלכות רבות ועצומות ללומד תורה לשמה, דברים עצומים. בין השאר הוא נקרא רע אהוב להקב"ה ונותן לו את הכח ליהנות אנשים בעצה ותושיה בכל עניין...

נשאלת השאלה, מדוע מבין כל הדברים העצומים הללו שהתורה מעניקה ללומד אותה לשמה, בחר רש"י במסכת פסחים להכניס למילים של רבי יוסף דווקא את "ונתרוממתי"? למה לא להביא את כל המשנה או חלקים אחרים ממנה?

כנראה, שלא בכדי בחר רש"י להתמקד במילה הזו. כנראה גם שרבי מאיר הביא את זה כמעלה אחרונה בגדר "לא זו אף זו". זו היא בעצם **"מטרת העל" אולי של לימוד התורה- לרומם את האדם.**

מה זה "לרומם"? מילא 'מגדלתו' עוד מובן, כמו שילד נולד בגובה מסוים ועם הזמן הוא גובה עוד ועוד, הוא נשאר עם רגלים על הקרקע אבל הגוף שלו גדל... כך התורה מגדלת אותו ברוחניות. אך "להתרומם" זה להגיע למצב שגם מנותקים מעט מהקרקע, איך זה קורה?...

נתאר ילד שמגיע לאבא שלו על חוף הים בבכי ודמעות רק בגלל שנהרס לו הארמון שהוא בנה בחול, מה יקרה? האבא מסתמא יעזור לו לבנות מחדש וגם ירגיע, אבל במחשבה פנים הוא יחוש קצת לעג ויצחק לעצמו על עילת הבכי של הילד הקטן.

הכח של התורה זה לתת לאדם שלומד אותה להתנתק ולהתרומם קצת מ"ארגז החול" של הארציות, של הגשמיות, של המידות הטבועות בו. להסתכל עליהן במבט והשקפה אחרת, גבוהה יותר.

הרמב"ם מביא כי: **"למבינים, הכל הבל ורעות רוח".**

מי שלומד תורה לשמה זוכה להיות **"מבין"**.

לא רק הבנה בתורה הוא מקבל, אלא פרספקטיבה שונה ועמוקה יותר על החיים. הוא מבין פתאום שקנאה, גאווה, תאוה הם "הבל ורעות רוח" שבארגז החול והוא מצליח להתגבר עליהם בקלות.

אז איך מגיעים להשגה כזו?

נוכל ללמוד מהפעם שבה מופיעה שורש המילה "לרומם" בתנ"ך: **"סלסלה ותרוממך"** (משלי ד, ח).

הגמרא (ר"ה כו:) מביאה כי רבותינו לא ידעו להבין את פירוש המילה "סלסלה" עד ששמעו את האמה שעבדה אצל רבי שסיפרה לחברתה על אדם אחד שהיה "מסלסל בשערו" ומכך הם הבינו כי הכוונה שלה היא שהיפך בשיערו.

הדרך להגיע בתוצאה שהתורה "תרוממך" עוברת דרך הפעולה של "סלסלה".

תהפוך בה, תשקיע, תפלפל, תלמד בה ישר והפוך. ומעבר לכך- שלא תישאר תורה בארון הקודש, תהפוך למצוא בה תמיד מה ניתן ליישם ממנה לחיי המעשה וללכת על פי דרכה בכל צעד ושעל.

בצורה כזו היא תרוממך. באופן כזה היא תעניק לך מתנות רבות לחיים והגדולה שבהן- פרספקטיבה לחיים, הבנה שכל שאר הדברים שמציקים ומטרידים, הם "הבל ורעות רוח" ובנקל אפשר להתגבר עליהם בכח התורה.

בס"ד זכינו בשנה זו והתכנסנו ביני עמודי של הישיבה הקדושה, כדי להעיד על מקור חיותנו, מקום ממנו שואבים תורה בכל השנה, ביום ממנו שואבים תורה וקדושה וס"ד לכל השנה כולה, מתוך רצון להתחבר, להשתעבד להקב"ה ולמצוא את התענוג שמגיע מתוך עמל התורה.

ברכת עליה והצלחה בתורה ויר"ש שלוחה בזו לכל הבחורים וב"ב, לימוד פורה מתוך שמחה, הנאה, סיפוק ורווחה. תורה של "לשמוע, ללמוד וללמד, לשמור, לעשות ולקיים..." שתצמיח ותרומם גם את האדם הלומד.

בהזדמנות זו נודה לראש הישיבה ה"ה הרב ולטמן שליט"א שמוסר נפשו בכל מאודו למען הרבצת התורה ויר"ש ושם נפשו ומגמתו לעלייה של כל בחור ובחור. כה יתן ויוסיף לו הקב"ה כוחות ובריאות וס"ד בזה ובבא.

שלכם, בהערצה גדולה ללומדי התורה.

אבי אברהם

חג מתן תורה 'שלי'

האם 'חג מתן תורה' הוא ל'בחורי ישיבות ואברכים בלבד'? מה המשמעות של היום הזה לבחור מתמודד או לאברך שיצא לפרנסתו. "ובאו כולם".

"שלא תבין אותי לא נכון. זה לא שיש לי משהו נגד, אבל דוגרי, בינינו, אני לא כזה מתחבר ללימוד.

פה ושם יש דברים שמדברים אלי, אבל הרוב נראה לי כזה יבש ומשעמם...

הר"מ שלי כל הזמן מדבר איתנו כמה חשוב זה לימוד תורה וכמה זה תורם לעולם, אבל מה אני אגיד לך, אלו מילים יפות שנכונות אולי לגבי הרב הראשי. התורה שלי, בוא נהיה כנים, לא שווה הרבה... מה כבר אני יכול לחדש שלא אמרו לפני כל הרבנים והחכמים הגדולים, אה? מה אני תורם לעולם בלימוד שלי שבגללו שווה לי להשקיע בזה?".

שאלה זו, שהגיעה מבחור ישיבה כנה ואמיץ דיו, נשאלת לא פעם גם על ידי אנשים גדולים ממנו, לפעמים בפה ולפעמים בלב.

גם אברכים טובים ששואלים עצמם האם הם ממצים את עצמם בבית המדרש? או כאלו שרח"ל 'יצאו לעבוד' כדי לפרנס את משפחתם ומרגישים כאילו שבזה תם ונשלם פרק 'חיי התורה' שלהם והם הודחקו שלא ברצונם 'מחוץ למחנה' 'כבר לא מיינסטרים' כפי שיש שנהנים לתייג בהנאה.

האם זהו מהות החג? חתונה למיוחסים? 'יום הדין לתורה'?

האם רק יחידי סגולה ראויים לבוא בסוד החג הנשגב הזה או שהוא מיועד גם ל'פשוטי עם' שניצבים למול ההר?

ומה האפקט לטווח ארוך שיוצרת ה'חתונה' הזו לאלו ש'עדיין לא שם'?

הגמרא בפסחים דנה איך חוגגים יום טוב? האם "כולו להשם" או "כולו לכם" אולי "חצי חצי"? ישנה מחלוקת בנושא, אך לגבי חג השבועות כולם מודים צריך שיהיה "חציו לשם וחציו לכם" והגמרא מנמקת את ההחלטה בטעם ש"הוא יום שניתנה בו תורה לישראל".

רש"י מרחיב וכותב בפירושו שביום כזה ישנה חשיבות "להראות" שישראל שמחים בו והוא 'נח ומקובל' להם.

לשון מעוררת עניין- מה הצורך "להראות"?

בד"כ אפ צריך "להראות" משהו סימן שהוא לא ממש בולט ונראה... ומהו הלשון
"נח ומקובל"?

לגבי לשון "נח" מובא בגמרא שב"ש וב"ה נחלקו אם "נח לו לאדם שנברא או נח
לו שלא נברא" אין כאן נידון אם "טוב" לו, זה כבר כפירה בחלק ממהות האמונה,
השאלה היא רק האם אמור להיות "נח" עם זה. הם עמדו במחלוקת זו שנתיים
והוכרחו לפסוק על פי רוב מניין (נמנו וגמרו) רק בגלל הדרישה מהציבור שחיכו
להכרעה.

מה הלחץ לדעת האם 'נח' או לא לאחר מעשה?

הרב אליהו מאיר פייבלזון שליט"א מבאר כי יש כאן **שינוי תפיסה משמעותי
שמשפיע על החיים.**

האם לחיות ברוגע ובהשלמה עם עצמך או להרגיש בתביעה ודרישה תמידית שלא
נוחה לאדם?

זה דורש ומצריך עמדה אחרת מהאדם לגבי החיים, והלכה נפסקה **ש-לא נח** לאדם
שנברא ולאחר שנברא יעסוק בתורה.

רש"י לקח את הלשון "נח" ישירות והתכתב עם הלשון לגבי מתן תורה, שם היה
חשוב לו **"להראות שזה נח ומקובל"** וזו הסיבה שבבועות הוא יום ש"חציו לשם
וחציו לכם".

מהו "חג השבועות"?

**האמנם למי שלא לומד תורה כל הלילה או 'אברך כולל' ברמ"ח ושס"ה אין
חלק ביום זה?**

מקובל תמיד בישיבות להכריז כי "מתחתנים" בשבועות עם התורה, אך לרוב אין
מספיק הסבר למשפט זה. זו לא 'המצאה' אגב של דור הישיבות, יש לכך בסיס
איתן. גם הפיוט בשבועות מעיד כי "מבני החופה הילולא קדישא" אנחנו.

חג השבועות הוא **מעמד כריתת הברית** שבין עם ישראל להקב"ה. זה מצב של
התחייבות ומיסוד הקשר, כמו ביום נישואין.

ממילא **לא שייך שיהיה מצב של חוסר 'נוחות' לאחד מהצדדים.** נישואין
שכאלו לא יתחילו...

לא שייך 'לעשות תנאים' באירוסין כשאחד מהצדדים לא 'נח' לו בשלב זה, **נדרשת הסכמה הדדית, נוחות ורצון למצב.**

אלא שבאדם ישנם **שני רבדים קיומיים.**

ישנו רובד עמוק של 'מה אני באמת רוצה' וישנו רובד נוסף חיצוני ומדומה, ששולט בו רוב הזמן ועסוק בחיי שעה. רובד זה מכיל את כל האפשרויות הרבות של הקלוקל והטעויות האפשרויות ולרובד הזה באמת "לא נח".

בין שני הרבדים מתקיימת דיאלקטיקה שמטרתה לייצר משהו חדש (ההבדל בין 'פשרה' לדיאלקטיקה היא שפשרה זה חצי-חצי אך כתוצאה מדיאלקטיקה יוצא צירוף חדש לחלוטין כילד שהוא שלי ושל אשתי שלא יהיה 'חצי שלי וחצי של אשתי' אלא יצא כהרכבה חדשה עצמאית).

הרגע ההיסטורי של שבועות- מעמד כריתת הברית העיד על החלטה 'לכל החיים' וגילוי פנימי 'להראות' ולגלות ש'נח ומקובל הוא לישראל'.

בלי נקודה זו ניתן לחגוג אולי 'חג הקציר' אך לא 'חג השבועות'. בתורה אכן נאמר רק 'חג הקציר' ולא 'חג מתן תורה', מה המשמעות לכך?

הקציר והתורה ניתנו ביחד- בו זמנית. ב'ברית' שנכרתה בין הקב"ה אלינו כעמו. זהו "חג הברית". היום שבו אנו תופסים עצמנו כמשויכים ועומדים בברית.

'הקציר' זו ארץ ישראל שניתנה בברית. זה **'הצד שלו'** במחויבות לברית כמובא בפר' בחוקותי, **אך יש צד שאנו צריכים לתת בברית זו-** הוא נותן ארץ טובה ורחבה לקשר ואנו נותנים תורה, גמ"ח ומעשים טובים.

אפשר להסתכל על זה כ"תג מחיר" שצריך לשלם בחוסר ברירה, אך אפשר להסתכל על זה ברובד פנימי ועמוק שהוא מהותו של יום זה- **"להראות שנח ומקובל לישראל".**

לרובד הזה ניתן להגיע בחג השבועות ע"י הבנה ב"חוסר נוחות" הקיימת אצלנו תדיר ובו בזמן להשלמה עם כך ש"נח ומקובל לישראל" בנקודה הפנימית. **חג השבועות הוא הזמן לאחד את הרבדים ולהביאם לדיאלקטיקה מפרה.**

חשוב להבין בצורת יחס כזו של "יום חתונתו"- ציון הקשר של "חג השבועות"- **לא שייך להגיע ולגשת ל"חתונה" עם תחושה של "אני לא ראוי לנישואין האלו".** זה לא יעבוד כך. מי שחושב שזו טעות בסוף יעשה גם טעות.

הרמב"ן כותב ש"ברית" היא מלשון "בריאה", היא מייצרת מציאות חדשה שבה אני חי ללא אפשרות לחזור לאחור (גם גירושין לא יחזירו את המצב לרוקנות זהה כפי שהיתה לפני הנישואין ויותר חותם).

הגמרא בשבת מביאה על הצדוקי שכינה את רבא "עמא פזיזא" כאשר נטף לו דם מהאצבע, עם שהקדים "נעשה לנשמע" בפזיזותו, אך רבא ענה לו שהסיבה לכך היתה ש"סמכנו עליו" ולא התעניינו יותר במה הוא מציע לנו. יש אמון.

בנקודה זו מספר הרב פייבלזון כי כשנשא את הדברים הללו באחת הישיבות, קם נער מתמודד וטען בפניו: "אמון? הם נתנו בו אמון כי הם היו 'לפני' קבלת התורה, אבל אנחנו 'אחרי' וכבר מכירים את ה'חבילה' ויודעים שהיא קשה לנו, אז איך אפשר לקבל אותה?..."

אך התשובה היא שאמון כולל את הכל ובכל המצבים.

מי שמאמין וסומך באמת בטיב הקשר יודע שהוא חלק מהסיפור.

גם הקשיים הם חלק מהסיפור, עוד פרק בעלילה אולי, אולי משימוש לא נכון בהוראות היצרן 'לא אותי קראת יעקב כי בי יגעת ישראל', או מחסכים אחרים, אך בכל אופן הם חלק מהסיפור הכולל והסיפור הוא הקשר עצמו. 'נישואין' שאינם מוגדרים ב'חובות' ו'זכויות' אלא בעצם הקשר. גם כאשר צריך לנקות את הבית ולשטוף כלים ולפרנס זה לא הגדרה 'לנישואין' זה רק צ'ק ליסט. הגדרת הנישואין היא ה'ברית', ה'קשר'. זה הסיפור.

האדם 'נשוי' כל השנה אבל מציין את זה 'ביום נישואין' פעם בשנה. זמן מיוחד שפנוי ממטלות ושגרה ונועד לציין ולהדגיש את הקשר, לעבד אותו ולהעצים אותו.

'חג השבועות' הוא ה'יום נישואין' בקשר הברית שבינינו לבין הקב"ה והזמן הנכון לעבד את הקשר הזה שבא לידי ביטוי לפני הכל בהסכמה וב'נוחות' פנימית עם טיב הקשר ורק לאחר מכן בא לידי ביטוי בשמירה על חוקיות הקשר וכללים שונים אותם קיבלנו על עצמנו כחלק מתפיסת הנישואין הקיימת ביננו.

"אמר הקב"ה לישראל בני היו קורין את הפרשה הזו בכל שנה ואני מעלה עליכם כאילו אתם עומדים לפני הר סיני ומקבלין את התורה" (ילקוט שמעוני יתרו רע"א)

הב"ח (טור או"ח סי' קמ"א סק"א) מביא כדבר פשוט שבעת קריאת התורה ראוי שהשומעים יעמדו כיון שכל שומע צריך להעלות על דעתו ששומע את הקריאה כאילו מקבלה באותה שעה מהר סיני.

שני מקורות אלו עוסקים בקריאת התורה בציבור וממחישים לנו שמעמד הר סיני הוא לא מעמד 'היסטורי' אלא חיבור שמתקיים איתנו, עם כולנו, אחת לשנה, מידי שנה במעמד קריאת התורה שבכתב.

אולם מצאנו בחז"ל גם לגבי לימוד התורה שבע"פ שמחשיבים את הלימוד כאילו ניתן היום מסיני: "אמר ריב"ל כל המלמד לבנו תורה מעלה עליו הכתוב כאילו קיבלה מהר חורב".

גם לגבי לימוד התורה של האדם עם בנו נאמר שהוא כאילו ניתן מהר סיני.

**מצוות החינוך והעברת המהות לדור הבא, לחוליה המקשרת בשרשרת-
היא מעמד הר סיני!**

וגם הלימוד שלנו בעצמנו.

בנפש החיים מביא את דברי הזוה"ק וז"ל הדברים שמחים כנתינתן מסיני- מי שעוסק בתורה כאילו עומד כל יום על הר סיני לקבל תורה".

לכולנו יש זכות לבחור את הדרך שלנו להתחבר לתורה ביום זה, ואת החובה לציין את יום הנישואים שלנו עם הקב"ה, את החיבור והקשר אליו ולתורתו.

לכל אחד מאיתנו ישנה דרך משלו כדי 'להראות ולגלות' אחת לשנה ש'נח לנו' בקשר ובברית התורה שנכרתה בינינו לבין הקב"ה. זה יכול להיות בלימוד לילה שלם או בכל דרך אחרת שנמצא לנכון ותבטא את גילוי הרצון הפנימי שלנו למיסוד הקשר וברית התורה שמצויינת ביום זה.

'ובאו כולם בברית יחד'.

מזל טוב!

"חג הנו"ן"

ה"באר היטב" (סימן תצ"ד) מביא את שאלת ה"מגן אברהם" והמהרש"א העומדים על כך שמבחינה "היסטורית" מתן תורה היה צריך להיות ביום ה"א ואילו אנחנו חוגגים אותו ביום ה"נ".

התירוץ המובא במהרש"א הוא ש"יראה קודמת לחכמה", כלומר שיום ה"א הוא קבלת התורה של "שפיכת התורה אל כלי", אך יום הנו"ן הוא תיקון הכלי בשלמותו.

ומה שאנו חוגגים במתן תורה זה דווקא את חג הנו"ן – חג "היראה שקודמת לחכמה" ואת סיום ההכנה שמבחינתנו. תהליך היציקה שאחרי כבר משויכת לבורא עולם ולא לנו.

גם הגר"א לופיאן זצ"ל שאל מה העניין שבתורה לכנות את החג "שבועות" ע"ש משהו שכבר עבר ואיננו ותיירץ שזו היא בדיוק מהות החג- אותם "שבועות" של ההכנה.

והוא חיבור דברים שבתירוץ ה"באר היטב", המהרש"א והגרא"ל זצ"ל: החג שאנו חוגגים שבועות הוא ביום הנו"ן משום שאז הושלמה השייכות של האומן שתיקן את הכלי, ומה שביום ה"א המלך יעשה מסיבה וימזוג יין לאותו כלי זה כבר לא קשור לאומן המתקן, אלא תוצאה. לכן החג לדידו של האומן הוא יום השלמת עבודתו – יום הנו"ן.

גם "מתן תורה" מעיד על "קבלת" התורה שענינו כמובא לעיל החדרת המהות כמו בברכות התורה ולימודים מסיני של מצב "מדבר" כלפי התורה והקב"ה וממילא מיושבים הדברים הפלא ופלא בסיבת התיארוך של החג דווקא ליום הנו"ן.

ה"בית הלוי" בסוף שו"ת ח"ב (דרוש י"ז): מביא: "הנה ישראל אמרו במתן תורה כל אשר דיבר נעשה ונשמע וקבלו על עצמם לקיים התורה וכל מצוותיה גם קודם שיידעו כל פרטי התורה והמצוות, והנה יש להבין, דידוע דעת הרמב"ם דהמחייב עצמו בדבר שאינו קצוב אין החיוב חל עליו כלל, וא"כ עם ישראל שקיבלו על עצמם קודם שידעו הפרטים לכאורה איך יחול עליהם החיוב?

והנראה דקושיא מעיקרא ליתא, דהרי ודאי דאע"ג דסבירא ליה להרמב"ם דאם מקבל ע"ע להתחייב בכל מה שיאמר לו חברו דלא חל החיוב עליו, מכל מקום הרי גם הוא מודה דיכול אדם למכור עצמו לעבד והרי ג"כ ממילא מחויב לעשות לרבו כל מה שיצווהו...

והחילוק בזה פשוט – דהמקבל ע"ע בחיוב לעשות וכו' נמצא דהחיוב הוא דבר שאינו קצוב וזה בטל, אבל המוכר עצמו לעבד מקנה גופו לרבו וזה יכול להקנות,

וכיוון דנעשה הגוף של רבו ממילא מחוייב לעשות כל מה שמצווהו רבו, וזה היה כוונת ישראל באומרם נעשה ונשמע". עכ"ל הבית הלוי. (וממשיך לבאר שם עפ"י דבבן נח החיוב הוא לא על גופו, אלא רק חיוביו עליו ולכן לא חייב בקידוש שם שמים וכו').

מתבאר להדיא הבנת ה"בית הלוי" שעולה בקנה אחד עם הדברים שנכתבו עד כה. בשאלתו הבין ה"בית הלוי" כי באמת עניין קבלת התורה הוא החלת איסורי ומצוות התורה גרידא וממילא זה לא שייך עפ"י הרמב"ם, אך הוא חזר בו וסבר שאין בקושיה הנ"ל כלום משום שהאמת היא שענין קבלת התורה היא בגדרי "תיקון הכלי", לתקן את "המקבל" תורה, להיות בגדר "מקבל" ו"להקדים יראה לחכמה" כלשון המהרש"א, וזהו עניין החג שביום הנ' כאמור, ומה שביום הנ"א מקבלים את פרטי החיוב שנאמרו בתורה זה רק פועל יוצא וממילא אחרי שהעבד שיעבד את גופו למלך וזה עומק תירוצו. והוא ביאר שאמנם זה מה שקיבלו ב"נעשה ונשמע" שבקבלת התורה.

יש מושג בחז"ל לקבל גם היום תורה כמו שנאמרה מסיני, "כנתינתה וכמסירתה מסיני" ומבואר בנפש החיים (שער התורה) לגבי ערך השמחה בתורה והחידוש בה. וכמו שהעניין שהיה אז בקבלת התורה היה להיות מקבל ולהקנות "גופו" למלך, ממילא גם האידנא בזמנינו זו אותה דרך ליצור קבלת התורה עצמית.

חג השבועות ככל החגים האחרים איננו רק "חג" היסטורי. כידוע, המועדים "חגים" ומסתובבים בצורה מעגלית בהשפעה סביב עצמם כמעגל כמבואר ב"מכתב מאליהו", ויום קבלת התורה הוא לא רק ציון היסטורי אלא הזדמנות נדירה ומחודשת מיד שנה לקבל "הרגש" ולהיות "מקבל" בשעבוד הגוף וממילא לזכות בקבלת התורה כנתינתה מסיני כפשוטו ממש.

והשל"ה הקדוש שכתב ששבועות הוא "יום הדין לתורה" לא בכדי כתב כן, ואמנם הדמיון בענייניהם המהותיים דומה בין ר"ה ובין "קבלת" התורה כאשר המכנה המשותף הוא הכניעה לקב"ה וביטול הגוף לעבד ה'. בר"ה כדי לקבל מלכות, ובשבועות כדי לקבל תורה, וחד הוא.

"שבועות" - "מושב ועומד מהר סיני"

ידוע המנהג שהיו לומדים בקהילות ישראל בין פסח לשבועות את מסכת שבועות שמונים מ"ט דפים בגמרא, כנגד מ"ט יום בין פסח לעצרת.

מסופר שהמלמד שאל את הגאון החת"ס כאשר הוא למד אצלו בגיל חמש בלבד לפשר המנהג הזה. מה השייכות והקשר לכאורה, הרי מסכת שבועות וחג שבועות הם אמנם אותה ה"מילה", אך משמעותם שונה לחלוטין ומה הקשר?

ענה לו החת"ס (בגיל חמש!) שהקשר הוא שגם עם ישראל הם "מושבעים ועומדים מהר סיני" ושהקשר המהותי המחבר בין הדברים.

ואמנם לגבי ה"מושבע ועומד מהר סיני" נחלקו אם באמת הייתה שם שבועה ולא מצינו מקור לכך או שהכוונה רק שנכנסו תחת כנפי השכינה והתחייבו במצוות כפשוטו.

בחינוך (מצווה ל') משמע באמת הייתה שבועה בהר סיני ושהיא כבר חייבה אותנו במצוות ולכן לא שייך להישבע היום על דבר מצווה, משום ששבועה היא לא סתם דיבור וחיוב על הגברא אלא שגופו נתקיים ונתחייב לעשות את מה שנשבע עליו וגופו יש בו ממש, ובשבועה האדם עצמו בגופו נכנס ב"מחיצת הקיום" ולכן לא שייך לכפות בגופו את זה בשבועה על שבועה וכופל לבטלה.

וזה העניין גם ששבועה אינה חלה על דבר מצווה, משום שהנשבע שבועה מדבר על גופו וזה לא שייך כאשר גופו כבר נצטווה ונתקיים באותו עניין מהר סיני.

א"כ עולה שהקשר בין חג שבועות למסכת שבועות אינו רק משום שקיים מושג משותף שחופף לשניהם והוא "מושבע ועומד", אלא שכל עניין המהות של שבועה הוא להכניס את גופו במחיצת הקיום כמו בהר סיני בדיוק.

ה"שפת אמת" מבאר מאמר חז"ל: "אני חומה – זו תורה", הפשטות שהתורה עצמה היא החומה שמגינה על האדם מהסכנה שב"חוץ", אך ה"שפת אמת" אומר שזה הולך גם על התורה עצמה, שהתורה צריכה להיות אצל האדם כחומה בצורה, בכל מצב ובכל זמן, ללא שיג וזיע, ואז היא ג"כ שומרת כחומה על האדם בכל עת וזמן.

עניין היום - קידוש החומר

1. "לולא האי יומא דקא גרים" – מה מיוחד ביום מתן תורה דווקא, הלא מובא שאבותינו הקדושים כבר קיימו קודם לכן מנבואה את כל התורה כולה?

2. "כו"ע מודו דחציו לכם". השאלה מפורסמת, מדוע דווקא בחג מתן תורה שכזה במקום שכולו יהיה קודש לתורה יש חציו "לכם" לגשמיות של אכילה ושתייה? (אגב אורחא, מוכח מכאן ש"שינה" זה לא דין ב"לכם" כי זה לא דין של "שמחה" כבשר ויין שמשמחים אלא ענין של "עונג" ושינה בשבת תענוג) שזה דין נפרד בשבת כנראה ב"עונג" לעומת יו"ט שגזר הדין הוא רק ב"שמחת יו"ט".

המדרש מביא שכשעלה משרע"ה לקחת את התורה אמרו המלאכים מה לילוד אשה בינינו שייטול את התורה וסופו של הויכוח נסתתם בכך שכיון שלאדם יש יצה"ר – מגיע לו ודווקא לו לקבל תורה, הפשטות – כי תורה היא התבלין שכנגד ה"בראתי יצה"ר" אך אפ"ל בעומק יותר שהתורה ניתנה בדווקא למי שיש לו את היצר ומתגבר עליו.

בטעם אכילת מאכלי חלב בשבועות כתב הרמ"א שאוכלים בדווקא מאכל חלב ואח"כ מאכל בשר ומביאים עימם ב' לחמים על השולחן שהוא במקום מזבח ויש לזה זיכרון לב' הלחם של יום הביכורים (או"ח תצ"ד)

ואפשר שבכך מובן המנהג הנ"ל לאכול חלב ומיד אח"כ בנפרד ואחרי קינוח בשר ויבינו מתוך כך שאין להם לקטרג עלינו ביום מתן תורה כי אנו מזהירים במצווה שהם עברו עליה.

מדוע בשבועות בולט החציון "לכם"?

גם קודם הייתה תורה, אך הדרגה השתנתה!

כלומר שביום מתן תורה הוסרה המחיצה המבדלת בין התחומים שלא אפשרה עד כה להוריד את הקדושה לעולם הגשמי ולקדש ולרומם את הגשמי למעלה הגמ' בשבת (קה.) מביאה ש"אנכי" הוא נוטריקון של "אנא נפשי כתבית יהבית" כביכול שהקב"ה הכניס בתורה את נפשו ועצמותו הבלתי מוגבלת לתוך גדרי התוה"ק. וממילא במתן תורה התחדש הקשר הבלתי אמצעי והדרגה החדשה בתורה בה אדם יכול לקחת גשמיות ולקדשו ולרוממו בקדושת התורה – זה לא היה קודם לכן בזמן האבות! ולכן במתן תורה בדווקא חציו "לכם" לרמז ולגלות מה שנתחדש במת"ת שאפשר לרומם ולקדש גם מלמטה – מהגשמי, את ה"לכם".

אולי אפשר להוסיף ולתת טעם עפי"ז במנהג נוסף הקשור לליל שבועות.

המג"א שאל שאלה המפורסמת שלכאורה איננו חוגגים את החג ביום הנכון עפ"י הספירה וענו ע"ז כו"כ תירוצים.

בעל ה"הפלאה" תירץ בחידוש נפלא שגם זה דבר שנשתנה בין "לפני" מתן תורה ל"אחרי" מתן תורה.

עד מתן תורה הלילה הלך אחרי היום ורק ממתן תורה היום הולך אחרי הלילה (ומה שכתוב כבר בבריה"ע "ויהיה ערב ויהי בוקר" שמדויק מכאן לכאן' שהלילה קדם לבוקר אולי צ"ל שזה דווקא בבריאה שהקב"ה התווה אותה כלאחר מת"ת דזה התכלת) והגר"מ שטרנבוך שליט"א טען שלפ"ז המנהג להיות ערים בליל שבועות הוא כדי להוכיח שמאז מתן תורה היום אזיל בתר לילא ולכן בלילה אנו ערים כביום.

ואפשר לומר שגם בזה רואים עניין של קידוש ה"לכם", ההתגברות על היצר והטבע של ניצול הלילה לשינה וקידושו ע"י לימוד כל הלילה.

"נעשה ונשמע"

קשה, הרי "גדול המצווה ועושה ממי שאינו מצווה ועושה", א"כ מה המעלה פה בעשייה שמגיעה רק אחרי השמיעה, לכאורה היה עדיף להיפך?

ישנם ד' אופנים לענות על הנ"ל:

א. בפשטות, כשקיבלו "נעשה" מונח בכך שנעשה כל שנשמע – כאשר נשמע. ורק קיבלו מראש שישמעו ומיד יעשו.

ב. הם קיבלו "שיעבוד הגוף" על עצמם וממילא זה כבר כן פרשת "מִצְוִיִּים" ומה שיעשו הם כבר בתורת "מצווים ועושים" (בית הלוי בשו"ת).

ג. אמנם יש ג' סוגי שמיעות, הא' שמיעה אלמנטארית ושכלית לגבי דברים בסיסיים, שגם אם האדם היה מקים עולם לעצמו הוא היה מבין בעצמו שבהכרח ליצור או לגדור בתקנות אלו (לא לגנוב, לא לרצוח, לא לחמוד אשת רעהו וכדו') ויש שמיעה שהיא כמו 'עצת חכם' (מצוות מקובלות) שאע"פ שהאדם כשלעצמו אולי לא היה מבין ועושה, עכ"פ כאשר התורה אומרת לו לעשות- הוא עושה כי הוא מבין ומגלה שזה אכן דבר טוב ורצוי.

וישנה גם שמיעה שלישית (מצוות חוקיות) שהאדם לא מסוגל להבין למה לו לעשות כך, עד שהוא לא יתחיל בפועל לנסות, ואח"כ תבוא בו ההבנה, וזהו שאמרו "נעשה ונשמע"- נעשה וממילא רק אח"כ נהיה שייכים בשמיעה.

ושמיעה זו כמו שיתבאר לקמן ב"בית הלוי" היא ברמה גבוהה ואיכותית יותר. (האשכנזי בשם קדמונים בפ' ויקרא – חילק כאמור לג' סוגי מצוות התורה, מצוות שכליות, מצוות מקובלות ומצוות חוקיות וכן הובא בספר העיקרים לר' יוסף אלבו).

ד. גדלותו של ה"מצווה ועושה" היא משום שאין לו שום "פת בסל" כמו לזה שאינו מצווה בכלל ומתנדב, וממילא יצרו גדול יותר כשצריך להתגבר עליו. ופה היה עכ"פ את היצה"ר לישראל מצד ה"כופין הר כגיגית" שהיה להם תחילה שזה חיוב וציווי עליהם שיוצר יצה"ר ובאמת לכן היו בבחינת "הדר קיבלוה מאהבה" רק בזמן מרדכי ואסתר.

ה"בית הלוי" (פר' יתרו) שאל: מדוע א"כ קיבלו ישראל ב' כתרים כנגד "נעשה ונשמע"? הרי אם הם הקדימו עשייה לשמיעה הם היו צריכים לקבל רק כתר א' של נעשה, כי הם דלגו על החלק של השמיעה?

ותירץ, שאחרי שקיבלו להיות בבחינת ה"נעשה" ממילא גם השמיעה ב"נשמע" שונה מה"נשמע" שהיו שומעים כהקדמה לנעשה וע"ז ראויים הם לב' כתרים- גם כנגד נעשה וגם כנגד הנשמע שיבוא אחריו. (עיין עוד בפר' משפטים בשם הביה"ל)

הערה נוספת, ראיתי שפירשו ב"נעשה ונשמע" על הגמ' בשבת פ"ח. שרביא למד ולא שם ליבו שאצבעו זבה דם ומי שראה זאת מהצד חשב שהוא השתגע וקושר זאת עם הנעשה ונשמע.

עם ישראל נחשב שם בגמרא ל"תפוח בעצי היער", משום שקיבלו את התורה בהכרזת "נעשה ונשמע". הדמיון הוא עפ"י מה שמבואר שהקב"ה ברא כל פרי הארץ למינו "מדעתו", היינו שהסכים להיברא כך.

כל הפירות נבראו עם הגנה של עלים שגדלים לפני הפרי, מלבד ה"תפוח" (תו"ס במס' שבת מביא שהכוונה לאתרוג ולא לתפוח המוכר של היום) שבולט בין עצי היער מכיוון שהפרי יוצא מיד לפני העלים. כך ישראל הקדימו את ה"נעשה" היינו הפרי לפני ה"הגנה" של הנשמע (שבאמת כך נהגו אומות בעולם שהיו בשמיעה קודם ונתפסו לאיזו מימרא שלא התאימה לאופיים ותפיסת עולמם ולכן לא הסכימו להיות בחלק של ה"נעשה").

במהרש"א (מהדו"ב פ"ח.) הביא על הגמ' שישראל קיבלו ב' כתרים, שזהו דרך הלימוד קודם "לקבל" ורק אח"כ "לחפש טעם" ולכן השמיעה שאחרי המעשה היא עניין נוסף ולא כמו שמיעה לפני מעשה שהיא רק האמצעי למימוש המעשה בפועל, ועוד חילק בזה בין שאלת ה"תם" ל"שאינו יודע לשאול" ש"שאינו יודע" אין הכוונה ששותק אלא שלא יודע כמו מי לשאול – כרשע או כחכם, ולכן "את פתח לו" בתשובת הרשע שכך ממילא ירצה לשאול כשאלת החכם.

"וכשירצה אדם לברר לעיניו שום דבר יפה יפה צריך להשיב לעצמו תחילה על שבע שאלות יפה יפה דהיינו: מי, מה, למי, את מי, אימתי, איך ולמה"

ישנם פה כלים ודרך ללימוד סוגיא: את ה"למה" נשאיר להיות האחרון. הרבה קודם יש לנו לברר בבסיס: מה, למי, אימתי ואיך. לרוב צריך להבין קודם את הרקע, אפי' הטכני, של "מי" ו"מה" וכו' אח"כ מגיעים גם ל"איך" ו"למה".

כשלומדים סוגיה של נזיר יש: "איך" הוא נהיה נזיר, יש "למה" הוא נהיה נזיר, ויש "מה" הוא עשה כשנהיה נזיר וכו'.

בדרך ליישב קושיה, סתירה משתי מימרות שונות וסותרות למשל, צריך לראות ולחפש קודם יישובים חיצוניים וטכניים, "בעלי-בתים", כמו: "מי?" – כי אולי מדובר בשני מ"ד שונים והם חולקים או אזלינן לשיטתם, "מה?" – אולי יש שוני טכני בפרטי המימרא שמפרק את הסתירה, "למי?" – אולי יש חילוק למי זה כשר ולמי זה פסול והחילוק נמצא בשוני, "את מי?" – ג"כ חילוק שצריך לחלק כי טכנית אולי זה משתנה נוסף, "אימתי?" – אולי המימרות נאמרו למשל בשני זמנים שונים בהיסטוריה, או בשני זמנים שונים הדין נאמר, במצב מסויים יהיה הדין כך ובזמן אחר יהיה אחרת. "איה?" – חילוקים "טכניים" כמו זה נאמר במערבא וזה נאמר בבבל, ורק אז נכנסים לחילוקים ב"לומדות" של "איך" ו"למה" בסברא.

איך דוד המלך קשור לחג השבועות?

דוד המלך שנפטר בשבועות (וממילא ההנחה גם שנולד בשבועות, כדרך צדיקים שמילאו ימיהם), משויך ישירות לחג השבועות שבו הוא נפטר, לכן גם נהגו לסיים את הספר תהילים. יש לו גם שייכות כצאצא של רות המואבייה וזה בעצם ה"סוף" הרשמי לסיפור הלא כתוב של "מגילת רות" שאנו קוראים בשבועות.

אך מה באמת הקשר בין לידת ופטירת דוד המלך דווקא לחג השבועות?

ה"תפארת ישראל" בהקדמה מביא סיפור נורא, עד כדי ש"צנזרו" אותו הרבה מפרשים שחלקו על ה"תפארת ישראל" מכל וכל. הוא מספר שם שפעם א' השליטים הערביים רצה להכיר את "משה רבנו" שמדברים אודותיו כה רבות בכל העולם, ובאין מצלמה באותם ימים, הוא שלח את צייריו האומנים לצייר לו את דמות דיוקנו של משה רבנו.

משחזרו האומנים עם הציור, נתן המלך את הציור לחכמיו המבינים ב"חכמת הפרצוף" בכדי "לפענח" לו מיהו אותו משה, ואלו אמרו לו מיד שמדובר באדם מושחת מידות עד מאוד!

התפלא על כך השליט מאוד והחליט ללכת ולשאול את משרע"ה בעצמו לכך, ומשה רבנו אמר לו שאכן כך, בטבעו הוא מושחת מידות, ומה שהוא לא כך היום זה כיוון שעבד על עצמו.

עד כאן הסיפור. ללא ספק יש בו בעיתיות מסויימת, וכבר הקשו על כך החולקים ממה שלמשל כתוב במדרש שהבית נמלא באור בהולדת משה רבנו מעוצמת קדושתו וטהרתו ואין דברים אלו מתיישבים עם הסיפור הנ"ל.

בזוה"ק מובא בדומה לכך שבדיוקנו של דוד המלך ע"ה מי שהיה מביט פעם ראשונה ראה תחילה את דמות ה"סטרא אחרא" ורק אח"כ היה מבדיל ורואה את "דוד המלך". וידוע שעל ב' אנשים נאמר "אדמוני", הא' הוא עשיו והשני, להבדיל, הוא דוד המלך.

ואיך דוד המלך לא יצא מושחת כעשיו? איך משה רבנו השתנה מהקצה לקצה? בכח התורה.

היא מה ששינתה לטובה תדיר את משה רבנו שהיה מחובר אליה בעבותות, ומייצג את גדול המקבלים של התורה שהעביר אותה לכל עם ישראל.

את היסוד הזה מיישב לנו גם יום הולדתו ופטירתו של דוד המלך – שבועות, כי רק בכח התורה לעדן ולגרום לאדם שטבעו רע – להשתנות מן הקצה אל הקצה.

"ברכות התורה"

א. "על מה אבדה הארץ.."

בש"ע (סימן מ"ז) מובא שברכת התורה צריכה זהירות מיוחדת יותר מכל ברכה אחרת. במשנה ברורה מביא את המקור לסיבה מדברי הגמרא (ב"מ פה. פה.): "על מה אבדה הארץ על עזבם את תורת" - "דבר זה נשאל לחכמים ונשאל לנביאים ולא ידעו", ביאר המ"ב שהסיבה שלא ידעו משום שבפועל ישראל כן עסקו בתורה ומצינו שכל זמן שהיו עוסקין בתורה ויתר הקב"ה על עוונותיהם ולכן הם גם לא ידעו על מה "אבדה" הארץ, וע"ז הקב"ה שהוא בוחן ליבות פירש להם את הסיבה: מכיוון שלא בירכו בתורה. כלומר, אע"פ שהם היו עוסקים בתורה, הם לא היו עוסקים **לשם** לימוד התורה, אלא כמו שלומדים שאר חכמות לשם הלימוד בלבד, ולכן הם לא ברכו ברכות התורה משום שלא הייתה התורה חשובה בעיניהם וראויה לברכה (כמובא שם ברש"י) ומשום כך גם לא הגנה עליהם התורה כהרגלה. ומוכיח המ"ב מכך ש"לכן צריך לזהר וליתן "הודאה" על שבחר בנו ונתן לנו כלי חמדתו".

והדברים מבהילים ומצריכים ביאור, מה עומק החיסרון המהותי כל כך שישנו בברכת התורה שגורם עד כדי כך שמבואר שעל זה "אבדה הארץ"? הרי סוף כל סוף היה לימוד תורה מעשי, אמנם בלי ה"הודאה" וההכרה במתנת ה', אז מילא שהתורה לא תגן, אבל עד כדי שגם תחריב בגלל חוסר בברכות התורה ש"על זה אבדה הארץ"? מה יש בברכות התורה שחשוב כל כך יותר מהלימוד המעשי בתורה?

וכן קשה, איך הקב"ה מעניש על מצב דברים שהתקיים ב"לב" מתוך שהוא "בוחן ליבות" כשבפועל ישנו לימוד תורה, מנין ברור שאותו לימוד לא יוביל אח"כ בהמשך גם לכוונת הלב? ומדוע באמת הם לא ברכו בתורה תחילה?

ב. מהות ה"קבלה" בתורה.

חז"ל במסכת עירובין (נד.) מלמדים אותנו: "אמר רב מתנה: מאי דכתיב 'וממדבר מתנה? אם משים עצמו כמדבר שהכל דשין בו - תלמודו מתקיים בידו, ואם לאו - אין תלמודו מתקיים בידו'".

רב מתנה (שזכה אגב לכינויו זה ע"ש מימרא זו, כמ"ש לגבי ר' יצחק מגדלאה בב"מ שפי' על פירות מפוזרין כמין מגדל וכן במהרצ"ח שם לגבי שמות נוספים כר' שמלאי ואבא רומניא וכו') רואה בהכנה של "משים עצמו כמדבר" עניין עקרוני וחד בקיצוניותו: 'אם שם עצמו כמדבר - תורתו מתקיימת, ואם לאו - תלמודו לא מתקיים בידו'. משמע מדבריו שאין קיום בכלל גם ללימוד שכבר עלה בידו.

הגר"ח מוולאז'ין בספרו "רוח חיים" (פ"א מ"א) מבאר את החילוק בין הקבלה שהיתה במשה רבנו למסירה שהיתה ביהושע ומביא כי כשם שיש מציאות של "סיני" כמבואר שמשה רבנו "קיבל תורה מסיני", אז גם המקבל לאורך הדורות כולם צריך להיות בבחינת "סיני" - שפל, עניו ומוכשר לקבלת התורה ע"י צניעות המידות שלו, ורק כך הוא זוכה להיקרא "מקבל". משה רבנו היה בדרגה המקסימאלית של שפלות בעולם, דרגת "מקבל" תורה מסיני. בגמרא מובא השוואה מילולית בין אברהם אבינו שאמר על עצמו "עפר ואפר" למשה רבנו שאמר "ונחנו מה". ההבדל הוא בבחינת דק מן הדק לנו, אבל משמעותי להגדרת דיני "מקבל" של משה רבנו שאצלו הגוף הוא רק מסך להעביר את התורה וגם גופו בטל, לכן התורה מדברת מגורנו והוא "מקבל" ישיר מה"נותן". ביהושע שהיה קצת יותר רחוק מדרגה נשגבת זו היתה שייכת רק בחינה של "מסירה" מרחוק (שזה ענין "מסירה" בכ"מ). רצון ה' אמנם היה "לתת" לכל אחד ואחד מישראל ישירות, אך הם לא היו עדיין בדרגת זיכור כמו משה ע"ה להיות "מקבל" בעצם ולא עמדו בכך.

ממילא נתבאר שבשביל להיות "מקבל" בעצם מוכרח להיות במצב של ביטול ה"אני המדומה" ובחינות הגוף החומריות ולבוא לידי שפלות והכנעה, כמו שרק משה רבנו ידע להיות ממש בבחינת עבד ה' עניו מכל אדם בשביל "לקבל" תורה.

גם אנו צריכים לקבל שייכות של ביטול הגוף והחומר ככל האפשר בשביל בלהיות מסוגלים לקבל תורה באופן עקרוני, כי מי שלא משים עצמו כ"מדבר" אז הוא בכלל לא בתורת "מקבל", אין לו דרישת סף מוכרחת וממילא אין קיום גם לתורה שבידו.

המשגיח ר' ירוחם ממיר זצ"ל אמר: על האדם להבין שהוא לא "לומד תורה" ומחדש בה. התורה אינה צריכה את ה"חידושים" הללו שהוא מחדש בה, כי יש בה ומונח בה כבר הכל עוד מלפני בריאת העולם. אלא, שבכל פעם שהאדם מחדש **הוא** זה ש"מקבל תורה" - הוא מקבל חלק ונתח מובחר בתורת משה ע"י התחברותו עם התורה.

גם התורה המכונה "תורת משה" איננה מכונה כך רק משום שהוא 'המעביר' אותה בפועל, אלא בגלל שהוא כשלעצמו הגיע למקסימאליות האפשרית ע"י בן אדם של ביטול הגוף והעצמיות כלפי הקב"ה, וממילא הוא הגיע למקסימום החידוש והקבלה בתורה שזה הנתח הכי גדול שאפשר להשיג בתורה, והתורה נקראת ע"ש מי שזכה הכי הרבה בהשגתה כיאה וכראוי לו.

גם אנו צריכים לקבל שייכות במשהו ש"קבלה" מתבצעת ע"י ביטול הגוף וכמו שנאמר: "עד שיתפלל אדם שיכנסו ד"ת לפיו, יתפלל שלא יכנסו מעדנים לפיו", וכמ"ש החזו"א על כך: הדרך לקבלה לא שייכת בכלל כשמעדנים נכנסים לפיו, כי זה אומר שיש "פיו".

חז"ל במסכת שבת (פח:) מביאים את ה"כפייה הדתית" הראשונה בהיסטוריה, שהתבצעה ע"י הקב"ה בעצמו: "ויתייצבו בתחתית ההר א"ר אבדימי בב"ח מלמד שכפה הקב"ה עליהם את ההר כגיגית וא"ל אם אתם מקבלים התורה מוטב ואם לאו שם תהיה קבורתכם", אך לא בעניין הכפייה ההכרחית והראשונית נאריך כאן במה ששאלו ותירצו בזה ואכמ"ל, אלא על עניין "תחתית ההר".

האדם צריך לדעת שהתורה היא "מן ההר" ושהמקבל אותה הוא בבחינת "מקבל" מ"תחתית ההר", ובשביל שיבין משהו הוא צריך לתאם בין ההר אליו ו"להקטין" לו את ה"הר" ל"גיגית" מחמת רוממות וגבהות הדברים וקטנותו שלו. מוכח שוב שהדרך ל"מקבל" היא ע"י הכנעה ועשיית עצמו כבחינות מדבר ותחתית ההר.

לא בכדי אנו מבקשים בתפילת תחנונים "ונפשי כעפר לכל תהיה..." ואז ממשיכים: "פתח ליבי בתורתך..". השייכות בין הדברים היא עקרונית ומוכרחת ג"כ כמו שראינו, מפני שבכדי שתהיה "קבלה" מתורת ה' ולא לימוד חכמה סתם ישנם תנאים הכרחיים: להכיר במהות אותה קבלה, להעריך את מהות הנותן וחוסר הפרופורציה שביניהם כנותן ומקבל, להקטין את "עצמאיות" המקבל, את גופו עד כדי האפשר, ורק מתוך כך שייר להתחיל ולקבל שייכות לקבל את "תורתך" - תורת ה', תורת משה, ולא כחכמה אחרת מסולפת.

ומעתה נגיע להבנה בצורך החיוני שב"ברכות התורה". עניין ההודאה הוא ביטוי פרקטי להכנעה וחיזוק התלות במקבל התודה.

"הודאה" היא אינה סתם שבח ו"הכרת טובה", אלא בעיקר הכרה ב"עליונות" של נותן הטובה ובצורך של התלוי בו ומקבל את הטובה. זהו הביאור ב"הכרת הטוב" (לא נאמר "הכרת טובה" אלא "הכרת הטוב" שמאחוריה) ההבנה וההכרה ביסוד הנ"ל שהמקבל הוא "נזקק" ותלוי בפני עצמו ושהנותן הוא "טוב" במהותו, הערכת הנותן.

חיזוק שרירי התלות בו היא גם השייכות והזיקה שבין הודאה שמשמעותה "תודה" להקב"ה או לזולת לבין הודאה (כ"אודיתא") שבמשפטי הממון שבין אדם לחברו ("מודה במקצת" וכו').

גם בברכות התורה לא מונחת הודאה פשוטה של תודה היסטורית על מעשה נתינת התורה גרידא, אלא הכרה קיומית בשפלות המקבל הנזקק והבנה בגדלות הנותן המשפיע. ללא הכרה זו אין "דיני מקבל" בהווה גם ולא רק בעבר ההיסטורי. (גם זה מדויק מלשון ההווה "נותן התורה" ולא ש"נתן" תורה).

ממילא כשישראל למדו תורה מעשית מבלי להודות בברכת התורה היה חסר להם משהו שורשי בדיני המקבל, שלולא זה אין התורה בבחינת "תורתך", וזה לא "קבלה

מסיני" מהקב"ה, אלא סתם לימוד חכמה בד בבד עם קיום וטיפול הגוף ומאוויו במקביל.

בכדי לקבל תורה מה' וממשה עבדו אנו צריכים לקבל יותר הכרה בערך המתנה ונותנה, זקוקים למעט שייכות בביטול החומר והחדרת ההכרה והפרופורציה שבין המקבל לנותן. זהו עניין ה"משים עצמו כמדבר". זהו גם "תחתית ההר" וזה ה"כעפר תהיה".

כאשר אין "ברכת התורה" לפני אז אין תורה אמיתית שממשיכה להתקבל ולהימסר מאחד לשני בהמשכיות המסורה מדור דור, וממילא זו סיבה של ממש לאבדה הארץ כי הסיבה לקיום העולם היא רק "התורה", כמות שהיא מאת הקב"ה, שעליה נאמר "אם לא בריתי יומם ולילה".

לימוד תורה ללא ברכת התורה שבה מונח העניין המהותי של הכרת הקבלה שבתורה זו לא תורה על פי הגדרת היצרן, וזה מה שאולי נתכוונו גם רש"י על הגמ' והמ"ב שהצביעו על החיסרון בכך שהאדם "לא מעריך את המתנה".

גם בהכנה וההגבלה שבימי ספירת העומר לקראת מתן תורה אנו עובדים ומסמלים את העניין של הקטנת וכבישת החומר ותיקון המידות ההכרחי לתיקון כלי הקיבול של התורה- האדם באמצעות מ"ח קנייני התורה שמהותם לתקן הגוף והמידות ולעזור ב"קניית" התורה וקבלתה.

ה"עומר" (שעורים) מייצג את העלאת החומר לה'. שעורים הם מאכל בהמה חומרי ביחס לחיטה שהיא לא הפרי במהותו כמות שהוא מן האדמה אלא הגרגירים העוברים תהליך מתקן. בתחילת ספירת העומר מקריבים שעורים, שהם מאכל בהמה. (סוטה לשם משל מביאה מנחת שעורים משום שעשתה מעשה בהמי) לעומ"ז בחג השבועות מקריבים קורבן מחיטה, כדי לסמל את גמר ההכנה והתיקון לכדי אדם.

על מתנה מודים פעמיים!

הדבר היחיד עליו אנו מברכים פעמיים בבת אחת אלו ברכות התורה, גם "אשר בחר" וגם "אשר נתן" ומה הסיבה לכך?

אדם שמקבל מתנה, ארוזה יפה בצלופן, אומר בנימוס "תודה" כאשר הוא מקבל אותה מהנותן.

בבית, כשהוא פותח את האריזה ומוצא את מה שחיפש בדיוק בקופסא, הוא מרים טלפון לנותן ומודה לו שוב פעם. הפעם – על התוכן שבתוך האריזה היפה ולא רק "תודה" כללית ועלומה.

הברכה וההודאה הראשונה היא "אשר בחר" היא על עצם נתינת התורה לנו, מבלי לדעת עדיין מה יש בתוכה, שקיבלנו על עצמנו אותה ב"נעשה ונשמע" ארוז בצלופן.

אך הברכה השנייה להודות היא "אשר נתן לנו תורת אמת וחיי עולם נטע בתוכנו", אחרי שראינו כבר מהי אותה מתנה נשגבת ואיך היא משפיעה על חיינו בפועל ומתאימה לאורך חיינו, זו כבר סיבה טובה דיה להודות עליה בשנית!

תורה מקדשת את האמצעים

"ויכולו השמים והארץ וכל צבאם"..

שאלו חז"ל במדרש רבה: מה הביאור בלשון "ויכולו" השמים והארץ?, האמנם זה מלשון כילוי ח"ו, היתכן?

והביאו במדרש כתירוף את הפסוק: "לכל תכלה ראיתי קץ ורחבה מצוותך מאוד", היינו שלכל דבר ממש בעולם יש "סיקוסיין" (גדרים וגבולות) וחייב להיות בעולם האיזון המושלם, ומובא גם שלכל פרח או אדם שנפטר כנגדו פרח או אדם נוצר וכן בהכל, גם בשמים וארץ.

רק בדבר אחד שייך נצחיות, רק דבר אחד שייך לעולמים בלי תכלה וקץ, בזמנים הכי קשים, בצוק העיתים ובמשברי הזמן-- התורה הקדושה.

"צאנה וראינה עטרה שעטרה לו אימו ביום חתונתו ביום שמחת ליבו". הגמ' בתענית דורשת שישנם פה שני שמחות לשלמה: יום חתונתו ויום שמחת ליבו שזהו מתן תורה.

נשאלת השאלה – מה הקשר? איך משתרבב לפה, לכאורה, בלי קשר "מתן תורה" ליום כלולותיו של שלמה המלך?

והיסוד שבתשובה פשוט. כל דבר שברצוננו לעשותו נצחי ובעל חיות של עולמים, צריך להיות בנוי ומושרש על תורה, גם נישואין.

זהו הביאור הבסיסי ש"צדיקים גם במיתתם קרויים חיים" – כי הם ביססו את דרכם במהלך חיים של התורה, זוהי הסיבה שמי שאוכל לשם שמים או הולך לדבר מצווה או כל פעולה גשמית שמשתעבדת כלפי התורה וכלפי שמיא מתקדשת אף היא.

מסופר על החזו"א שהיה שומר קופסאות גפרורים ריקות בכדי להביא לילדים לשחק בכך. כשתלמידיו ששאלוהו פעם לפרש מנהגו הזה, אמר להם: "למה לא? אם אפשר בקופסת גפרורים ריקה לעשות חסד, אז זה כדאי".

עמל התורה

מישהו שאל אותי פעם שאלה מתריסה. "מה ההבדל בין "התאבדות" של מחבל מוסלמי שמתפוצץ בשביל המטרה הקדושה שלו, לבין מה שאצלנו ביהדות מקובל כ"מסירות נפש" בשביל מצוות מסוימות, עד כדי מוות?

מדוע "התאבדות" אסורה באיסור נחרץ ע"י התורה הקדושה, אך "מסירות נפש" היא לגיטימית ומחויבת לעיתים?

השאלה מצוינת. ישנם קווי מתאר דומים בין שני הביטויים ואפשר להבין מה המקור לבלבול. אך כפתח לתשובה נשים לב למטבעות הלשון: "התאבדות", זה מלשון "לאבד עצמו לדעת" - מעידה על מהותה - "לאבד".

לעומת זאת "מסירות נפש" מעידה אף היא על מהותה - "למסור". כאשר אני צריך ללכת לכולל או לעבודה ומחפש איפה להשאיר את הילד התינוק שלי, אני לא מחפש רח"ל "לאבד" אותו, להיפך, אני בודק ומחפש רבות להיכן לשלוח אותו, מי המטפלת הכי מוצלחת, הכי רגישה והכי איכותית, ועל מי אני יכול לסמוך הכי טוב שתשמור לי את המתנה העצומה שזכיתי בה. ההיפך המוחלט מ"לאבד" משהו שתכליתו שיתפוגג מהעולם לבלתי שוב.

ישנו הבדל בין "לאבד" עצמו לדעת, שמעיד כי המתאבד בוחר ב"כלום". הוא מזלזל במהות החיים, לא מכיר בערך עצמו ובערך חייו ובוחר לכלות אותם לריק. זהו דבר שלילי ביותר. גם מי שבוחר "לאבד" את חייו בשביל אידיאולוגיה מוטעית שבה הוא חי ומתקיים לפיה (מוסלמי מתאבד) בפועל בזבז את חייו על כלום.

לעומת זה, כאשר אדם מגיע להבנה שהוא נאלץ להפקיד את חייו בידי מי שהוא הכי "סומך" עליו, שהוא הכי איכותי והכי רוצה בטובתו - הקב"ה, לא מדובר ב"איבוד" כלשהו, אלא ב"מסירה", "מסירות נפש" היא הפנמה שאני מוסר את הנפש בידי הקב"ה שהוא השומר הכי טוב לנפשי.

גם מסירות נפש לתורה צריכה להיות מתוך הבנה והרגשה שאין כאן "איבוד" חיים, אני לא "מת" ולא ממית עצמי על התורה במסכנות ואיבוד חיי שעה, אלא "מוסר" את חיי העוה"ז בשמחה עבור ערך גדול ועצום יותר. מי שלא מעריך כך את התורה שעליה הוא ממית את עצמו הרי הוא "מתאבד" על תורה ללא צורך ועניין, כאשר מה שנדרש ממנו זו "מסירות נפש" עבור התורה שמצריכה הבנה והרגש כלפי התורה. לא כל אחד גם מסוגל "למסור" את נפשו עבור התורה, וממנו לא נדרש "למות" בכח בשביל התורה ולאבד את עצמו. אדרבא, הוא צריך לחיות כפי דרגתו בחיי העולם ולמצוא מתוכם את החיבור הפנימי שלו לתורה.

"זאת התורה אדם כי ימות באוהל, כל הבא אל האוהל וכל אשר באוהל יטמא שבעת ימים".

"דאמר ריש לקיש, מנין שאין דברי תורה מתקיימין אלא במי שממית עצמו עליה שנאמר זאת התורה אדם כי ימות באוהל" (ברכות ס"ג:)

הדברים טעונים ביאור:

א. בעצם שייכות דרשה זו עם פרשת טומאת אהל ומי חטאת. מה המיוחד בקשר הנלמד כאן?

ב. בעצם המאמר כבר קשה להבין: במה נשתנו כל כך דברי תורה שאין להם קיום אלא ע"י המתה של עצמו עליהם, וכי איזו סתירה קיימת בין ערכי החיים לקנייני התורה?

היסוד הוא בעמלה של תורה – העמל יוצר תענוג שאין כמוהו וככל שהעמל יגבר כן העונג שבסופו יגדל וכן הלאה.

ודבר זה הוא חוק שקיים רק ב"עמל התורה" משום שעמל אחר למשהו אחר הוא מילה נרדפת לסבל ולקושי שמגיע מ"בזעת אפיך תאכל לחם" אך עמל רוחני שונה הוא מכל עמלות העולם והוא פרדוקסאלי לומר שדווקא מתוך הממית עצמו, הקושי או העמל, תפרח התקיימות התורה.

ממוות כזה תיווצר התקיימות. רק מקרה אחד יכול להקביל לפרדוקס הזה: פרה אדומה שמטמאת את הטהורים אך מאידך גם מטהרת את הטמאים.

מה זה בעצם "סיום"?

ראשית, מה הביאור ב"סיום" ביחס לתורה? הלא כל סיום מסכת הוא רק נדבך בשלמות כולה ואם זה גופא הסיום נדבך בא לידי ציון אז לא ברור למה כשאדם גומר פעם שנייה מסכת הוא ג"כ עושה סיום, הרי הוא כבר היה בשלב הזה? ומה זה "סיום בתורה"?

ויש ליישב על כך:

א. השמחה שבסיום היא משום שכל הלימוד צריך להיות ע"מ לקיים, כמו שבאיגרת הרמב"ן כותב לבנו שכשיצא מן הלימוד בספר יבדוק מה מתוך זה הוא בר יישום, אך בשביל זה האדם צריך לגמור ללמוד בשביל לדעת מה לעשות, א"כ זו שמחה על העתיד ועל הבניין שימשיך להיבנות..

ב. כמו שכבר ביארנו את הפרדוקס הרוחני שבעמל הנ"ל ככל שיותר יעמול יהיה לו יותר חשק ורצון, (כמו אדם ששותה מים מלוחים שהתורה נמשלה להם שיוצרים עוד ועוד צימאון) אם כן הוא שמח שנכנס לטראנס המתמשך הזה ועל הבניין שימשיך להיבנות, ובשביל חשק זה לא משנה מה סיימת וכמה פעמים סיימת את המסכת כי העיקר זהו העמל.

במסכת שבת מבואר שרבא עשה סיום לכל תלמידי הישיבה כאשר אחד מבני החבורה סיים ללמוד, ומה העניין שבזה?

הגר"א ביאר על כך ברמז נפלא: המילה "סיום" מכילה שלמות גם בנגלה וגם בנסתר, כלומר: כל אות ואות שמרכיבה את המילה סיום משלימה את עצמה:

"ס" – סמך המ' והכ' ביחד שווים לסכום ה"ס". "י" – י'וד הו' והד' ביחד שווים לסכום ה"י". "ו" – וו" חופפת את עצמה. "מ" – "ממ" חופפת את עצמה.

וביארנו בספרים שאף במושג ה"סיום" יש שני עניינים: "הנגלה" – לאדם עצמו, והיא השמחה הנראית לעיין על שסיים או כמו שביארנו שזו גם שמחה של רצון והשתוקקות לעתיד, ומחשבה להתעלות שכמו שביארנו גם שמחשבה מבטאת מהות.

וישנו גם את העניין ה"נסתר", כמו שמכנים אותו שם, של ה"קנאת סופרים תרבה חכמה" אותה רבא קידם כי ברגע שעושה סעודה לכל התלמידים הוא מעורר גם בהם קנאת סופרים, רצון והשתוקקות לסיים גם כמו חברים, לעלות ולהתעלות וא"כ יש עוד עניין בסיום וסימנך להגדיל תורה ולהאדירה.

"שיהיו חדשים בעיניך"

"ביום הזה באו למדבר סיני". פרש"י מהו "הזה" - "שיהיו ד"ת כאילו היום הזה ניתנו".

נשאלת השאלה, איך שייכת תביעה כזו מאיתנו ש"בכל יום יהיו בעיניך כחדשים, כשהרגל בסופו של דבר יוצר מצב ש"תורה מונחת בקרן זוית"?

"אשר אנוכי מצוֹך היום" פרש"י אלא כחדשה שהכל רצים אחריה.

"וידגו לרוב בקרב הארץ" עם ישראל כדגים הללו הגדלים במים, שאע"פ שמוקפים במים בטיפה א' של גשם קופצים לשתותה כמי שלא שתו מים מימיהם כך עם ישראל ששם לד"ת חדש. ולכא' מה הדמיון הרי הגשם אמנם אותו מים אך זה מגיע ממקור אחר שהדג רוצה לקבל ממנו ובד"ת זה אותו מקור.

"חייב אדם לומר בשבילי נברא העולם".

הסבא מסלבודקא האריך כמה זה "מחדש בטובו כל יום מעשה בראשית" (רוקע הארץ וכו' כל דבר ודבר בפנ"ע להרגיש) "לעושה אורים גדולים", כל רגע ורגע זה רצון הבורא. לכן אדם צריך להרגיש שבשבילו בכל רגע ורגע מתחדשת הבריאה.

והתורה היא האדם, "תורת חיים" ובכל יום חדש עם כוחות חדשים יכול להרגיש גלוקטמא חדשה כי הכל חדש בעבורו.

ב"נפש החיים" מאריך שכל הברואים זקוקין למזון גם המלאכים והמזון של כל העולמות זוהי התורה והמצוות שאנו עושים. המן נבלע ללא פסולת כי כולו היה תכלית וזה הדוגמא של ניצול המזון כולו רק לעבודת ה'.

וב"מגיד משרים" מדבר על המזון ומשמע שכולם צריכים מזון והמזון זה התורה והמצוות. וכמו שאדם שחצי יום לא אוכל זה תענית כי מזון זה דבר חיוני שאדם נזקק לו ואע"פ שאכל אתמול לא שייך ביה כי זה תמיד רענן וכש"כ התורה שאדם שמרגיש כך תמיד תהיה בו התחדשות.

"והגית בו יומם ולילה", מבואר בחז"ל משל לשני סוגי אנשים שבאים ללמוד תורה, בתלולית של עפר. מי שטיפש אומר מי יכול לקצות את זו. עם ערמות כללו איני יכול להתעסק, ומי שחכם אומר לאט לאט אני אלמד, משל שני בכיכר שמי ירידה או ולא א' תלאו? משל ג' סל נקוב ששני פועלים למלאותו.

ישנם ג' סיבות לרפיון. א. יצה"ר ב. וגודל ועומק התורה. וג' זה שאדם מחכה לראות תוצאות מידיות והם עדין אינם. ע"ז ג' המשלים. לאט לאט מתחילת הערימה ולשכוח אין בעיה כי הקב"ה נתן דווקא את השכחה זה מאיתנו ולא צריך לקבל חלישות מחוסר זיכרון (אע"פ שצריך לחזור)

ולכאורה, מה הויכוח בין הטיפש לחכם? הטיפש לא יודע כמה זמן לוקח ללמוד והחכם כן יודע? שיבדקו במציאות אם אפשר או לא!

אך יש תרוץ מפורסם מהר" סעדיה גאון שאומר שכשלומדים אז בתחילה הקצב הוא איטי ובסוף דרכו של האדם בתורה שזה מכפיל את עצמו ומשלש, אז הטיפש הוא רק בתחילת הדרך ואז שואל ולא מבין בכנות- איך אפשר לגמור? איך אפשר להבין איך ב33 שנה הרמ"א הספיק ללמוד את כל התורה ועוד דוגמאות? כי יש סי"ד למי שרוצה להצליח!

אך יש מהלך נוסף: אחד שרוצה מאה קבין ברצון לדעת ש"ס ואחד שרוצה מאה קבין להבין רק שאלה אחת בתוס', מי יצליח יותר? השני! כי הראשון רוצה תוצר מוגמר וסופי, אז הוא רוצה גם עוד דברים וזה לא שייך בבת אחת הכל, אך החכם רואה את ה"בכל יום החדשים" וחושב רק על היום הנוכחי.

הא' ב' של קנייני התורה

צריך להבין, אם במתן תורה קיבלנו את התורה הקדושה במתנה, א"כ לשם מה בעצם כל המושג של "קנייני התורה"?

הלא לא צריך קניינים מיוחדים כדי לקנות מתנה שמקבלים?

אלא צ"ל בפשטות, שהקניינים הם לא כדי לקבל את המתנה, אלא כדי להיות ראויים להיות מקבלי המתנה, כי לא כל אחד ראוי לה. אנו צריכים להכין את עצמנו בהתאם להיטהר ולהתקדש בקניינים של ממש כדי לזכות לכזו מתנה נשגבה וקדושה.

הקניין הראשון מבין הקניינים הוא – "בתלמוד".

השאלה נשאלת מאליה, הלא הנושא המדובר כאן זה לקנות את הלימוד, אז מה ההוראה שכאן שמלמדת איך קונים תלמוד ע"י תלמוד? זה בערך כמו שהמוכר במכולת יגיד לנו "אתה רוצה לקנות חלב? ... טוב, תשלם לי בחלב!..."

אלא יסוד זה בא ללמדנו פרופורציות. שאמנם לא מספיק לעשות את כל ה"מסביב", את כל שאר המ"ז קניינים ולצפות שהלימוד יקנה מאליו.

כל הסגולות בעולם לא יעזרו אם אין את העמל וההשקעה הלימודית בעצמה שהיא הבסיס הראשוני ויסוד הכל.

הא' ב' של הקניינים א"כ הוא – ללמוד.

ללמוד ולחזור

אינו דומה השונה פרקו מאה פעמים לשונה פרקו מאה ואחת פעמים (חגיגה ט:)

בקוצק דרשו – אינו דומה השונה מאה פעמים לשונה מאה פעמים עם ה"אחד" – הקב"ה. יש שרמזו ש"מאה" בגימטריה כמניין "מבחן", ואינו דומה הלומד למבחן ללומד שוב אחרי מבחן.. ההבדל בין הלומד מאה למאה ואחת שאת הפעם האחת

הנוספת הוא עשה כבר מעצמו, והפעם הזו מגלה גם על החיבור והסיבה שלמד את כל המאה פעמים הקודמות..

ההבדל בין "שכח" לבין "זכר" הוא כמניין מאה ג"כ. על דעת מה שכתוב ש"אינו דומה השונה ק' לשונה ק"א פעמים". והיינו דווקא ללומד יחידי אבל על הלומד בחברותא כתוב בגמ' (פסחים עב.) "תנא מיניה מ' זימנין ודמיא ליה כמאן דמנח בכיסיה", ניתן ללמוד מכך את ערך מעלת הלמידה בצוותא חדא עם חברותא המחדדת הרבה יותר מלימודו הרגיל.

וב"בן יהוידע" (סנהדרין צד:) מבאר שלכך התלמידי חכמים נקראים בשם "רב", משום שבקיאין הם גם בנגלה וגם בנסתר כמניין ק"א פעמים שלמדו בכל אחד מהם ו"רב" בגי' כמניין 202 (פעמיים ק"א) ובתוספת של ח' דרגות הלימוד (כשר ופסול, חייב וזכאי, טמא וטהור ומותר ואסור) עולה למנין "חבר" שגם כך נקראים הת"ח.

הגמרא מביאה לדמות את ה"לומד ואינו חוזר" וכו' (סנהדרין צט.) ל"קוברת ילדיה", משום שמי שאינו חוזר הורס בכך גם את הלימוד הראשון ומשכחו ממנו כבחינת מוות מסוים.

חתונה עם התורה

בספרים הקדושים דרשו לדמות בין פסח, שבועות לקידושין (אירוסין) ונישואין, בעדות מסוימות אף נהוג לקרוא בחג השבועות "כתובה" מיוחדת המעידות על היחס והקשר שבין עם ישראל לתורה.

א. צריך להבין, מה הביאור בכך שבכל שנה יש שוב אירוסין? איך שייך אירוסין אחרי שבשבועות הקודם היה כבר נישואין אם ניצמד למשל?

אך התשובה הפשוטה היא, שכיון שבן תורה צריך להיות במצב תמידי של עלייה ושינוי, ממילא בכל שנה האירוסין והנישואין צריכים להיות בדרגה גבוהה יותר ובבחינת עילוי ודרגה נוספת וחדשה. האירוסין והנישואין בין האדם לתורה הם כל פעם בדרגה חדשה ועליונה יותר מקודמתה ויש התפתחות ודינאמיקה מתמדת. בשביל להגיע לזה צריך שיהיה שינוי ועליה מחודש לחודש ובשביל זה צריך מיום ליום. לייחד ולהחשיב כל יום כמתכון לעליה ושגשוג זה גם מהות ימי "הספירה" בהם מייחדים לכל יום חשיבות ומדגשים את חשיבותו במסוגלת והעצמאית.

ב. וכמו שבקידושין הגמ' אומרת ש"אסר לה אכו"ע כהקדש", גם ימים אלו של הכנה בין פסח לקבלת התורה מצריכים חיזוקם וקידושם, ולא צריך לומר מה "מותר" כי הכל אסור – כו"ע שאינו הקדש. כל דבר שלא מוביל ומקדם כאמצעי למטרה הקדושה של עלייה, בהכרח שהוא מעכב את ההתקדמות במצב שכזה.

ג. המטרה היא להיות "בנים לה" אבל זה מגיע רק ע"י מאמץ ויגיעה, ולהיות קודם "עבדי ה'" וכמו שע"י קניין ממון (כעבד) נעשה ג"כ איסורין על האשה ושם מקודשת מכיון שהממון היה לגבי זה שמייחד אותה, גם העבדי ה' עושה שם קודש כי זה עבור המטרה להיות בנים לה'.

ד. מו"ר ראש הישיבה הגר"ב וייסבקר שליט"א הביא דברי הרמב"ם בריש אישות שכתב ההבדלים בין הנישואין לפני ואחרי מתן תורה שקודם לכן היה אדם פוגע אשה בשוק (מקרי ובלי הכנה) ומכניסה לרשותו עולה א"כ שמאחרי קבלת התורה התחדש ראשית עניין ההכנה לנישואין ולא לפגוע בשוק" וגם נתחדש כמו"כ נתחדש שעושים "קנין" עם האשה ובקנין יש חלק של קביעות ויציבות וכן חלק של שיעבוד.

בהתאם לכך, גם בנישואין לתורה אלו ג' הכללים הבסיסיים. לבוא מוכן, לקנות בצורה של קבע ויציבות בתורה, ולהיות משועבד לתורה.

תורה ודרך ארץ

אחי המהר"ל כתב עה"פ "יערף כמטר לקחי" שתורה נמשלה למטר. היא משקה את כל מי שלומד בה ומצמיחה אותו, אך מי שעובד קודם לכן על מידותיו- יוצא ממנו בעזרת המטר עץ לתפארת, לעומת מי שמידותיו מושחתות שגדל ממנו זבל וקוצים!

כלומר, גם מי שבר השגה של ממש בתורה, ללא הכנה מתאימה, ללא הכשרת הקרקע והסביבה עלול להוציא יבול גרוע. המטרה היא כי התורה תהא "תורת חיים" שתשפיע על החיים בפועל ולא כאידאות בעלמא ולצורך כך בהכרח להכשיר ולהתקין את כלי הקיבול שלה- האדם.

הגרש"ז ברוידא נשאל פעם איך זה שבישיבתו, ישיבת "חברון" יוצאים גם "צדיקים" גדולים וגם כאלו שההגדרה לא כ"כ מתאימה להם? והוא ענה ג"כ- הישיבה מצמיחה בכח התורה כל בחור לפי מה שהוא ומה שיש בו. מי שהוא "פרח" צומח להיות פרח גדול או עץ מפואר, אך מי שהוא קוץ- נשאר קוץ גדול יותר.

חג השבועות מקדש את עניין ה"הכנה" במספר ויחוד השבועות הקודמים לחג יותר מאשר החג עצמו (שהיה אמור להחגג יום אח"כ ביום הנ"א כמתן התורה), הר סיני הנמוך ולא ההרים שנלחמו, לכאורה בצדק ובצורה לגיטימית של "כבוד התורה", מי הגבוה יותר, המרשים והמרומם יותר, כדי לזכות שהתורה תינתן עליהם דווקא. בבחירת הר סיני בדווקא ישנו מסר עמוק למקבל התורה על ההכשרה לקבלתה- ישים עצמו כמדבר, הכי נמוך שיש זה הכי טוב ומתאים לתורה.

במדרש מובא (ויקרא רבה, פרשה ט', ג') סיפור מרתק על רבי ינאי ואורחו:

"מעשה ברבי ינאי שהיה מהלך בדרך וראה אדם אחד שהיה משפך ביותר. אמר לו: ישגיח רבי להתקבל אצלנו? אמר לו: הן. הכניסו לביתו, האכילו והשקהו. בדקו במקרא ולא מצאו, במשנה ולא מצאו, באגדה ולא מצאו, בתלמוד ולא מצאו. אמר לו: טל וברך. אמר לו: יברך ינאי בביתו. אמר לו: יכול אתה לומר מה שאני אומר לך? אמר לו: הן. אמר לו: אמר: אכל כלב פתו של ינאי. עמד ותפסו. אמר לו: ירשתי אצלך ואתה מונעה ממני! אמר לו: מהי ירשתך אצלי?"

אמר לו: פעם אחת עברתי לפני בית ספר ושמעתי קול תינוקות שאומרים: תורה צוה לנו משה מורשה קהלת יעקב - מורשה קהלת ינאי לא נאמר כאן, אלא קהלת יעקב!

אמר לו: "למה זכית לאכל על שלחני?". אמר לו: מימי לא שמעתי דבר רע והחזרתי לבעליו, ולא ראיתי שנים מריבים זה עם זה ולא עשיתי שלום ביניהם. אמר לו: כל-כך דרך-ארץ אצלך וקראתיך כלב?!"

בעינים "זרות" ישנה כאן ביקורת כפולה! על רבי ינאי ש"אחרי" כל תורתו עדיין מרשה לעצמו לנהוג באורחו זלזול וחוסר ד"א ולכנותו כ"כלב", ומאידך האורח שלמרות שמסתמן כבור ועם הארץ הינו בעל מידות ונימוסים מופתיים ומתנהג בדרך ארץ גם ללא התורה. סיפור זה עמוס בשאלות ודרוש לו הבנה בכל שורה כמעט.

אמנם יש בכך לרכך את הכינוי "כלב" בכך שבחז"ל הכוונה לביטוי "פרנסני ככלב" כלומר שלמי שלא שיך בתורה ובחיבור להקב"ה אין לו זכות קיום בעולם אלא בחסד וזה רמז לו, אך אמנם רואים שרבי ינאי השלים בכך ש"נפל" וטעה בו ומכח סיפור זה בא לומר את המימרא המפורסמת שלו ש"דרך ארץ קדמה לתורה".

אך בוודאי אין מסקנת המימרא ש"דרך ארץ" חשוב יותר מתורה או שאפשר להגיע ולהישאר בו ללא התורה. אלא שדרך ארץ "קדמה". דרך ארץ הוא ההקדמה לתורה. יפה מאוד שיש קומה אחת, אך חשוב לא פחות להתקדם ולבנות על גבה את הקומה השנייה גם כן.

למעלה מאלפיים שנים היו חוקים אוניברסאליים כקוד אנושי מנחה ועיקרי, עד לנתינת התורה.. אך האם לנו כ"עם יהודי" די בכך להיות "ככל העמים" ולהתנהג על פי אמות המידה ה"כלל אנושיות"? הלא באותו מקור שבו נאמר ש"אם אין דרך ארץ אין תורה" נאמר גם משפט מקדים - "אם אין תורה אין דרך ארץ". משפט סותר לכאורה, אם אנו מניחים שהי דרך ארץ טכנית גם לפני התורה, אך הכוונה היא שישנם שני רמות של "דרך ארץ" ומוסר - המוסר האנושי הכללי והמוסר התורני-האלוהי. חשוב מאוד להיות בעל מוסר אישי וכללי ועל חסרוננו יעידו אותם אלו שלצערנו יש בהם תורה אך לא אנושיות, מוסריות ומנהג דרך ארץ ומייצרים הרבה חילול ה', מאידך אסור לנו לצמצם את התורה לעניין הגיוני כלל אנושי כי התורה היא למעלה מזה ובהורידנו את התורה לרמת האנושיות אנו מחמיצים את ערך המוסריות התורנית. לכן בוודאי כי המוסר האנושי הוא ערך חשוב, אך הוא גם מהווה נדבך להמשכיות המוסריות בחיבורה למקור עליון- תורת ישראל ואלוקיה.

"חג המנהגים"

חג השבועות זכה לפחות הלכות מכל חג, גם להרבה פחות ביטוי בתורה עצמה כחג מתן תורה ואף בתלמוד זכה רק למספר דפים בודדים העוסקים בו, ואף הם רק אגב אורחא של נושא העוסק בדיני טהרה של אשה.

לעומת זה החג שופע במנהגים רבים- החל בקריאת מגילת רות, לימוד בלילה, אכילת מאכלי חלב, שטיחת עשבים ופרחים ועוד..

יש בכך אולי משום הוספה לרעיון כי חג זה מציין את החלק של "עם ישראל" בקבלת התורה כמקבלים ורוצים ולא את חלק ה"נתינה".

מנהגים הם ביטוי של השפעה "מלמטה"- מהעם, לעומת הלכות ודינים שמופיעים בתורה והם נקבעים מ"למעלה" לכאורה.

עם ישראל מבטא במנהגי שבועות גילוי חיבה ורצון לקבל תורה ולסמל אותה ואת מעמד קבלתה בכל ביטוי של זכר וחיבה כשחזור המעמד ע"י פרחים, אכילת חלב (לפי חלק מהטעמים מזכיר את שארע שם או את הזכויות שגרמו למעמד זה) ומזכיר לעצמו את ההכנות הנצרכות ע"מ להיות שייך בקבלתה.

מאכלי חלב

הטעמים למנהג אכילת מאכלי חלב בשבועות:

בטור ובשו"ע אין בכלל אזכור למנהג זה, וכן בבעלי מנהגי אשכנז כמהרי"ל ומהרי"א טירנא שהשמיטו מנהג זה לגמרי בדיני חג השבועות.

אך בהלכות חלה (אות ז) מצאנו למנהג זה מהמהרי"ל ש"דרך העולם לעשות פלאדין גדול (עוגה במילוי גבינה או חלב) וקורין לו "סיני" ואז אם שכח יטול ממנו חלה על כולן".

תלמידו של בעל "תרומת הדשן" העיד עליו כמאה שנים אח"כ ש"ביום ראשון של שבועות אכל פלאדן ודגים המטוגנים בחמאה".

הרמ"א כתב ג"כ כי "נוהגין בכל מקום לאכול מאכלי חלב ביום ראשון של שבועות" וכן הביאו המג"א ושולחן ערוך הרב כי המנהג לאכול מאכלי חלב הוא אך ביום הראשון וכי מנהג אבותינו תורה הוא והרבה טעמים נאמרו עליו.

לראשונה אנו מוצאים אזכורים למנהג זה בתקופת הראשונים חכמי צרפת מרבי אהרן מלוניל ומה"כלבו" שמציינים הטעם ג"כ:

ב. ע"ש שנאמר על התורה "דבש וחלב תחת לשונך" (רבנו אהרן מלוניל, המהר"ם מרוטנבורג. וה"אורחות חיים" כתב שלפי"ז אין עדיפות מיוחדת לחלב מאשר לדבש).

ג. בספר "אוצר דינים ומנהגים" כתב שמהנהג לאכול גבינה הוא ע"ש שהר סיני נקרא הר גבנונים, כלשון "גבינה" כמובא במדרש שמות רבה (ב, ד)

ד. במשנ"ב (תצ"ד ס"ק י"ב) מביא טעם בשם 'גדול אחד' (מובא בספר "גאולת ישראל"), שכיון שנצטוו מיד בכל המצוות שבתורה, לא מצאו מה לאכול תיכף כ"א מאכלי חלב, כי לבשר צריך הכנה רבה לשחוט בסכין בדוק, ולנקר חוטי החלב והדם, להדיח ולמלוח ולבשל בכלים חדשים וכו' (וצע"ג על טעם זה שהרי עדיין אכלו מן בעודם במדבר עד כניסתם לארץ וא"כ מה להם לדאוג כלל בנוגע לאוכל חלבי או בשרי?)

ה. הרמ"א מביא שהוא כמו שני תבשילין שלוקחים בליל פסח זכר לפסח וזכר לחגיגה ולכן אוכלים מאכלי חלב ואח"כ מאכלי בשר, וצריכים להביא עימם שני לחמים על השולחן שהוא במקום מזבח ויש בה זכרון לשתי הלחם שהיו מקריבים ביום הביכורים.

לדבריו, אין סיבה למאכלי חלב מצד עצמם, אלא רק כגורם מחייב לאכול משני לחמים כזכר לשתי הלחם.

לפי זה המנהג לאכול חלב בשבועות הוא רק אם אוכלים בהמשך הסעודה מאכלי בשר (וכן המג"א דחה המנהג לאכול רק חלבי מטעם דאין שמחה אלא בבשר, אך הסדה"י כתב דיוצאים אף בזה ידי"ח) וכן יש להפוך את הלחם הראשון לחלבי, בכדי שיצטרכו להורידו מהשולחן ולא לאכול עימו את הבשר.

הפר"ח השיג על טעם זה כי "חלוש הוא" ולדבריו עיקר טעם המנהג הוא כי התורה נמשלה לחלב.

ו. בספר מטעמים כתב כי "חלב" בגימטריה ארבעים, רמז למניין הימים ששהה משרע"ה במרום לקבל התורה.

ז. תורה נמשלה לחלב (טעם הפר"ח וכדאיתא בתענית ז.). ה"כלי יקר" בספרו "עוללות אפרים" מוצא שלוש דוגמאות להשוואה זו:

א. "מאי דכתיב 'דדיה ירווך בכל עת' - נמשלו ד"ת לדד, מה הדד כל זמן שהתינוק ממשמש בו הוא מוצא טעם חדש, כך התורה בכך פעם שלומד האדם הוא מוצא בה טעם חדש" (עירובין נד:)

ב. "נמשלה תורה לחלב, מה המשקים הללו אין עומדים כי אם בפחות שבכלים (שמתקלקלים בכלי כסף וזהב ומחזיקים בכלים חרס פשוטים דווקא), כך התורה מתקיימת בנמוכי רוח" (תענית ז.) ה"עטרת ישועה" אף רמז ש"מאכל חלב" בגימטריה כמניין "ענוה".

ג. טבע החלב שגורם לשינה, כמו שמצינו לגבי סיסרא, כן התורה גורמת להמתיק את השינה דכתיב "מתוקה שנת העובד" היינו עובד ה' בעולם הזה.

ח. ה"אמרי נועם" כתב ליישב לפי מה שאמרו חכמי המחקר אשר כוחות המזון שיש בחלב לא נמצא בשום דבר בעולם, כי אם על הלחם יחיה האדם ה"ה צמא למים, וגם מים בלבד אינם מזינים, משא"כ חלב שאנו רואים שהוולד יונק בה ונתגדל ויש בהם כח אכילה ושתיה גם יחד וכוללת חיות הגופניות ככח התורה הכולל הכל

ט. הרוקח כתב כי הטעם לאכילת מאכלי חלב בשבועות, יש לפרשו עפ"י חז"ל (בכורות) "וחלב מנלן דשרי? הא אבר מן החי הוא" ותירוצו הגמרא שם "מדכתיב ארץ זבת חלב ודבש", ואם אינו מותר לא היה הכתוב משתבח בדבר אסור. נמצא כי קודם קבה"ת שעדיין לא נכתב הפסוק, היה החלב אסור מטעם אבר מן החי, שהיא אחת משבע מצוות בני נח שהזהירו עליהם העולם, ורק אחרי קבלת התורה הותר החלב, וע"כ נוהגים לאכול מאכלי חלב זכר למתן תורה.

י. טעם נוסף הביא ה"חידושי הרי"ם" לאכילת חלב בשבועות, שכן ידוע בשם הגר"ח ויטאל שכל שס"ה לא תעשה שבתורה הם כנגד שס"ה ימים שבשנה, ויום השבועות שחל בו הוא כנגד איסור בשר וחלב ולכן אנו אוכלים שניהם ונוהרים שלא להיכשל בכך, מטעם זה גם נסמכו הציוויים של "לא תבשל גדי בחלב אימו" ל"ראשית ביכורי אדמתך תביא" משום שמצוות ביכורים מתחילה בחג השבועות.

יא. סיבה נוספת לקשר שבין ההקפדה בין בשר וחלב לבין קבלת התורה מובאת בספר "דן ידן" (מאמר י"ב, כ"א) של רבי שמשון מאוסטריפולי שכתב שכן רק בזכות הזהירות בדיני הפרדה בין מאכלי חלב לבשר זכו ישראל לקבל את התורה, עפ"י דברי חז"ל המובאים שבעת מתן תורה קראו המלאכים תיגר שלא ליתן את התורה לישראל.

אמר להם הקב"ה: והלא אתם כשירדתם לאברהם אבינו אכלתם בשר בחלב, שנאמר: "ויקח חמאה וחלב ובן הבקר", בעוד שהתורה ציוותה "לא תבשל גדי

בחלב אימו", נמצא שהודות לאיסור בשר בחלב שהמלאכים לא הקפידו בו, הוכרעה הכף לטובתם של ישראל שתינתן להם התורה את התורה.

גם הדעזמב"ת מביא על המדרש בפרשת יתרו שכותב שהקב"ה צר את משה רבנו בדמות דיוקנו של אברהם אבינו, וביאר כי רק בזכות אאע"ה שהאכיל המלאכים בבשר וחלב, ניצח משרע"ה בויכוח שבינו לבינם, והוכיח שאכן התורה נצרכת יותר בעוה"ז משום שבו היצה"ר גדול יותר כמו שהוכח מהמלאכים שאף הם חטאו בהיותם בעוה"ז לזמן קצוב.

יב. ששורש כל התורה ע"י משרע"ה מונח בכך שלא ינק חלב מנכרייה אלא מאמו. ובספר "מטעמים" מביא כי לשיטה אחת במדרש נמשה משה מן המים בו' בסיון ואז לא רצה לינוק חלב מן הנכרית משום ש"פה שידבר עם הקב"ה ויקבל לוחות" ולכן עושים זכר ואוכלים חלב לכבוד משרע"ה.

יג. בטעמי מנהגים הובא בשם ה"כלבו" כי החלב רומז להסתפקות במועט, כמובא בגמרא (חולין פד.) ממשלי (כז) "ודי חלב עיזים ללחמך, ללחם ביתך וחיים לנערותיך" ופירש"י שם: "למד דרכי חיים להסתפק במזונות קלים". לפיכך אוכלים בשבועות מאכלי חלב, דהתורה נקנית ע"י הסתפקות במועט. יד. האות הראשונה בתורה ב', האחרונה ל' והאמצעית ("גחון"): היא ח', וע"י בלילתם של האותיות עולה המילה "חלב".

טו. חלב מציין ומסמל יניקה ישרה כתינוק מאימו, כך האמונה שהתורה היא הקשר הישיר של עם ישראל עם הקב"ה מעת הולדתם כעם. כמו"כ החלב מסמל את הנתינה של הגדול לקטן, של אם לבנה, ובדומה לכך התורה- שהיא מתנה של הקב"ה לעמו.

טז. עפ"י הספרים ז' השבועות שלפני קבלת התורה הם כשבעת נקיים של אשה שנטהרת מטומאתה ועפ"י החלב של שבועות שמייצג לידת והתהוות העם מייצג את התורה וחלב דווקא כמינקת שהדם נהפך אצלה לחלב (עפ"י הגמ' בנדה).

יז. במתן תורה התעלו בני ישראל למדרגה הרוחנית הגבוהה של אדם הראשון שלפני חטא עץ הדעת (כמובא ב"יום ה-שישי שהכוונה שהעולם נברא במטרה לאותו יום המיוחד של קבלת התורה) ואי אכילת בשר מסמל את מעמד זה, שכן עד לפני ימי נח היה אסור על בני האדם לאכול בשר.

יח. הגאון בעל החת"ס נתן טעם למנהג עפ"י הרשב"א ש"מכאן מודעה רבה לאורייתא שישראל יש להם טענת אונס לגבי קיום התורה שקבלוה בכפייה, ומשכך אין לענוש אותם אם עברו על מצות ה' ולא קיימו את התורה. אולם מאז שנכנסו בני

ישראל לארץ ישראל בטלה טענה זו, שכן הארץ ניתנה להם בתנאי שיקיימו בה את התורה ומצוותיה ככתוב: "ויתן להם ארצות גויים..בעבור ישמרו חוקיו ותורותיו ינצורו" (תהילים ק"ה מ"ד). לכן בבואם אל א"י הורו להם לאכול דבש וחלב משבח א"י, כדי לעוררם ע"י מאכלים מרמזים אלו שאע"פ שמתחילה אמנם יש להם טענת אונס, מעת כניסתם לארץ בטלה טענה זו ועליהם לקיים את התורה בשמחה ובטוב לבב.

ט. נראה לי לענ"ד כי חלב ודבש מייצגים הם ב' עניינים שונים הנמצאים בתורה. "חלב" הוא הכח המייצר והמחדש, כמו ביניקת חלב ויצירתה המחודשת, לכן גם מאכלי בחלב מתאימים למי שחדש בהם כמו תינוק, וכמו מי שכעת קיבל את התורה. לעומ"ז דבש מייצג איסוף ושמירת הקיים, החל מתהליך היווצרותו ע"י לקיטת הצוף וחידושו לכדי "דבש" עם חיי מדף ארוכים יותר, וכלה בתכונות הדבש עצמו (כמו שרואים במעשה דהורדוס ובת חשמונאי ששימר גופה בדבש). ובזה החיבור הוא בחג השבועות פחות לחלק ה"דבש" (שבא יותר לידי ביטוי ב"שמחת תורה" ע"י שמירת ואיסוף התורה וחזרה שוב מסופה לתחילתה) ויותר לחידושה ויצירתה מסיני שמקביל כאמור ביותר לתכונות החלב. (ובזה רציתי ליישב אולי במה שנהגו והקפידו העולם יותא על מאכלי חלב אע"פ דבפס' כתיב "דבש וחלב תחת לשונך").

המנהג לקשט את ביהכנ"ס והבתים בעשבים

הרמ"א (שו"ע או"ח תצ"ד ס"ג) מזכיר המנהג לשטוח עשבים כזכר לשמחת מתן תורה, והמג"א מביא מנהג להעמיד אילנות בביהכנ"ס ובבתים, אך בחיי אדם (קל"א י"ג) כתב שהגר"א ביטל מנהג זה, משום שהוא חוק העמים להעמיד אילנות בחגיהם.

בתרגום שני למגילת אסתר הביא שהמן אמר לאחשורוש שמנהג ישראל לשטוח עשבים בעצרת, ומכאן שמנהג זה קדום הוא. (ברכי יוסף תצד,ו)

בטעם שטיחת הירק בחג מצינו לכמה טעמים:

א. במג"א הביא עפ"י הגמרא (ר"ה טז.) שמביאה כי נידונים בחג על פירות האילן, על כן מקשטים בענפי האילן כדי שנזכור להתפלל על הפירות.

ב. ה"לבוש" מביא כי הטעם בקישוט בעשבים הוא שישנו בכך זכר למעמד הר סיני, בו נאמר "גם הצאן והבקר אל ירעו", מכאן שהיה שם מרעה לבהמות.

ג. ב"כף החיים" כתב לאור דברי הגמרא (שבת פח:) כי בשעת מתן תורה, על כל דיבור ודיבור שיצא מפי הי"ת, התמלא העולם כולו בריח טוב ומשכר שנאמר "שפתותיו שושנים נוטפות מור עובר" (שה"ש ה, יג), ומשום כך נהגו לקשט בפרחים ריחניים המדיפים ריח נעים וחזק.

ד. ב"בני יששכר" (סיון, מאמר א, ז) כתב שמנהג ישראל תורה הוא להכין שושנים וורדים ושאר עשבי בשמים בחג, וזהו עפ"י המדרש "כשושנה בין החוחים" (פרשת אחרי) וע"ש שהקב"ה הציץ לאחר כ"ו דורות בעולמו לידע מה עשה ומצאו מלא במים, בדור אנוש, דור המבול, דור הפלגה, וראה בו שושנה אחת של ורד-אלו ישראל, ונטלה והריחה בשעה שנתן להם עשרת הדברות, ושבה נפשו בשעה שאמרו "נעשה ונשמע", אמר הקב"ה בשביל שושנה זו ינצל הפרדס, ובזכות התורה שקיבלו ניצל העולם כולו.

ה. ב"מנהגי ישורון" (סא, ב) מובא כי משה רבנו נולד בז' אדר והוצפן ג' ירחים, כלומר עד לתאריך ו' בסיון. בתאריך זה נמצא מושם בין קני הסוף. וכזכר להצלחתו ושייכותו לתורה שקיבלנו מסיני, אנו נוהגים לקשט ולהזכיר את זכותו בכך.

ו. ב"זכרון אשר" הוסיף טעם נוסף, והוא כי מעמידים אילנות בחג השבועות כיון שעל מתן תורה נאמר "קול ה' שובר ארזים" (תהילים כט, ה). כמו כן ע"ש מה שהתורה נקראת "עץ חיים" (שמלמדת להועיל).

ז. בספר "יגל יעקב" הובא בשם הרה"ק בעל אמרי יוסף מספינקא שסיפר על איש צדיק באוסטראה בשם רבי צבי שחי בדחקות גדולה ופ"א כשבא אליו הרה"ק ר' יעקב שמשון משפטייווקא בשליחות שיכהן כרב כדי לקבל הסכמתו, שאל אותו ר' צבי לטעם ששוטחים עשבים בשבועות וכשהלה ענה לו כמבואר ברמ"א "זכר למתן תורה" החזיר לו ר' צבי בטעם עפ"י הגמ' (עירובין כב,) שרב אדא בר מתנא הלך לבי רב ללמוד תורה, אמרה לו אשתו, לילדיך מה אתן לאכול, ענה לה מי שלימו קורמי באגמא כלומר, הם אין עשבים בשדה (הראוים למאכל אדם ע"י הדחק) לכן, כדי שלא יקשה לאדם כיצד יקבל ע"ע עול תורה ומנין תהיה פרנסתו ופרנסת ב"ב, נוהגים העולם לשטוח עשבים בביהכנ"ס ביום מתן תורה, כדי לרמוז על התירוץ "מי שלימו קורמי באגמא" כדי לזכור שאין להימנע מתורה מחמת דאגת פרנסה כי הרבה שלוחים למקם וכי דרכה של תורה היא הסתפקות במועט ושקבלת התורה היא על דעת שיאכל פת במלח ומים במשורה ואפילו במצבים של "קורמי" וכדו'.

מנהג אקדמות בשבועות

אקדמות: כל שורה מסתיימת ב"תא" כדי לרמוז ולציין על התורה שאין לה סוף ואחרי הת' (שהיא אחרונה בכ"ב אותיות התורה) מיד בא שוב א'.

קרבה לתורה - במדבר

אעפ"י שחג השבועות הוא בעצם "חג החגים", כיון שרק עפ"י התורה שקיבלנו בחג זה נצטוונו בכל שאר החגים והשבתות וכו', ולפי"ז הוא בדרגה גבוהה יותר מכל שאר החגים כבסיס והשורש המהותי לכולם, מכל מקום לא נתקן לו שם בפנ"ע על עצם היום "ו' בסיון" אלא רק ע"ש "השבועות" שקדמו לו לפניו, ללמדנו שבמקרה זה "ההכנה" יותר ארוכה, יותר מהותית ויותר חשובה מה"קבלה" עצמה שמתבטאת ביום אחד לכאורה, ומאידך חג זה נקרא "חג מתן תורה" (ולא חג "קבלת" התורה) כיון שה"קבלה" אינה מצטמצמת לכדי יום אחד בשנה, אלא מתמשכת והולכת לאורך כל השנה והחיים ובכל יום אדם מקבל תורה "חדשה".

גם בהגדה אנו אומרים "אלו קרבנו – דיינו" (גם ללא נתינת התורה) וצ"ב מדוע ומה הערך בלהתקרב ללא אקט הקבלה עצמו? אך אפשר לומר גם כאן כי העיקר הוא ההכנה עצמה וכבר בה כשלעצמה יש הרבה מאוד, ומבחינת ההשגה הזאת שבהכנה – דיינו. עוד אפ"ל עפ"י הגמ' שמחדשת שבאותו זמן היסטורי "פסקה זוהמת נחש" (יצה"ר) וזה היה עוד לפני קבלת התורה עצמה וכבר היתה תועלת מעשית בכך. עוד כתבו המפרשים (אבודרהם ועוד) שדיינו בחלק מהתורה כמו שבע מצוות בני נח בהם היינו מתחייבים ללא מתן התורה השלמה והכוללת.

אך אנו רואים גם בהמשך ההגדה ש"דיינו" בלקבל את התורה ולא בארץ ישראל וצ"ב שיש קשר חזק בין תורת ישראל לארץ ישראל ומדוע באמת לא היה עדיף שמתן תורה יהיה בארץ ישראל, אלא באמצע הדרך – ב"מדבר"?

ויש שענו שאם היו נכנסים לארץ היו עם ישראל כבר יושבים ונהנים איש תחת גפנו ותאנתו ולא היו מרגישים בחסרון ובצורך שבתורה. לכן את התורה הם קיבלו במדבר. (מעבר לכך ישנה זיקה מיוחדת בין "תורה" ל"מדבר" ואכמ"ל)..

א. חז"ל מביאים במסכת ערובין (נד.): "א"ר אלעזר מאי דכתיב חרות על הלוחות, אלמלי לא נשברו הלוחות לא נשתכחה תורה מישראל, רב אחא אמר אף אין אומה ולשון שולטת בהם, אל תקרי חרות אלא חירות".

וצריך ביאור הקשר בין הלוחות לגלות? (ומסתבר כי אין הכוונה לסיבה – חטא העגל, משום שלא כתוב במפורש, ועוד שאף אם משרע"ה לא היה שובר את הלוחות עדיין היה צריך החטא לגרום ולא משמע פה כן אלא תלוי בשבירת הלוחות)

אפשר לבאר זאת עפ"י הגמ' ביומא (לח:) "א"ר אלעזר כל המשכח דבר מתלמודו גורם גלות לבניו שנא' ותשכח תורת אלקיך אשכח בניך". וממילא לפי"ז, לשבירת הלוחות, שגרמה לשכחת התורה – יש חלק גדול ומעשי בגלות ישראל.

קבלת התורה מהבסיס

אם היו באים ואומרים לנו לבחור להגיד מצווה אחת בלבד – הכי הרבה – עשרה מצוות, באיזו היינו בוחרים? "אמונה"? "שבת"? "כשרות"? "טהרה"?

מדוע א"כ ב"עשרת הדברות" בוחר הקב"ה להשמיענו דווקא בעיקר לאווים כ"לא תרצח", "לא תגנוב", "לא תחמוד" וכו'?

אפ"ל שבא ללמדנו שה"סור מרע" קודם לכל "עשה טוב", ואפ"ל שלבא לחדד בנו את הידיעה בעבור נדע שגם בדרגה הכי גבוהה, אחרי הכנה של שבועות, התנתקות מהחומר – עדיין אפשר ליפול עד התהום ללא שייכות עמוקה ותלויה בתורה הקדושה!

מאותה סיבה קוראים ביו"כ – היום המקודש ביותר – את "פרשת העריות", כדי לדעת ולהזכיר לא לבטוח בעצמנו יותר מידי, כי מ"איגרא רמא אפשר ל"ע ליפול ברגע קט עד לעומקו של בור.

24/7 בתורה

בחול"ל וגם בארץ קיימת חנות 24/7 שמשמעותה שעובדים רח"ל 7 ימים בשבוע במשך 24 שעות רצופות – עבדות נרצעת לחומרות הגשמית.

לעומ"ז ה"תשובה" של כלל ישראל לזה נמצאת גם היא ב 24/7. בפרק כ"ד פסוק ז' בספר שמות – "ויאמרו כל אשר דבר ה' נעשה ונשמע".

שעבוד של 24/7 לחוקי התורה ומצוותיה שקיבלו היהודים כולם ברצון כאיש אחד בלב אחד.

מה היה אילו היו הגויים נוטלים את התורה?

לכאורה, איך היה קיום לעולם, אם עם ישראל לא עוסקים בתורה? "אם לא בריתי יומם ולילה" וכו'?

עונה החת"ס שאם היו לוקחים הגויים את התורה זו הייתה בחינה של "יששכר זבולון", כלומר היה אפשר שכל ישראל יהיו לומדי תורה ואומות העולם יחזיקו אותם ויזכו עי"ז בתורה. אבל בגלל שאומות העולם לא קיבלו את התורה, צריכים להיות ב' כתות מחולקות בתוך כלל ישראל של יששכר זבולון (תו"מ סו"פ חקת)

עוד יש אומרים שודאי לו היו מקבלים היו שומרים כל הגויים רק על ז' מצוות בני נח בשלמותם ועם פרטי דיניהם ודקדוקיהן, אך ישראל היו שומרים את כל התרי"ג מצוות השלמות.

תורה מכפרת יותר מתשובה

בירושלמי (ר"ה פ"ד ה"ח) מובא כי התורה מבטלת את החטא כלא היה, לעומת זאת בירושלמי ביומא כתוב שהתשובה אינה מוחקת את החטא כלא היה כלל אלא נשאר כהיה ואינו כעת. רואים להדיא שהכח של תורה מזככת ומכפרת על החטאים בדרגה גבוהה אף יותר מתשובה לחודא.

מי הולך עם התורה הביתה?

מובא בשם ה"לקח טוב" שבחתונה קל לזהות מיד את הכלה לפי השמלה והתסרוקת וכו', אך איך מזהים בחתונה את החתן?

התשובה היא: רואים מי לוקח בסוף היום את הכלה הביתה..

גם בחתונה עם התורה המצב הוא כך...

איך יודעים מי "החתן" עם התורה וקיבל בה שייכות? מי שגם אחרי שבועות הולך איתה "הביתה"!!

אחרי מתן תורה חפץ ה' להתגלות – לא במה שהוא השפיע על האדם – כי אם במה שהאדם פעל בשפע הזה; הן זו תעודת מתן תורה: מעשי האדם יעידו על כבוד ה'. (הרש"ר הירש, ויצא עמ' שו)

הקשר בין פרשת נשא לבין שבועות:

א. "גזל הגר".

בפרשת נשא מופיע עניין גזל הגר. אחת הסיבות לקריאת מגילת רות ביום השבועות היא מכיון שקיבלנו את התורה"ק ביום זה וכולנו בבחינת תינוק שנולד, כגרים.

ב. נחשון בן עמינדב.

נחשון בן עמינדב המופיע בפרשה הינו בעצם סבו של בועז. בשם "בו- עז" רמז ג"כ על מידת ה"נחשונות" וההעזה שבו. לכן נעמי מבחינה שדווקא בועז צריך לייבם את רות ולא האח הבכור "טוב". לכן לבועז יש את הכח לגיירה ולא למות ע"כ כמו מחלון וכליון שאף הם גיירוה ומתו ולייסד חוק חדש שמתיר עמונית ומואבית בקהל ה'. לו הכוחות, ההעזה והראשונות מונחים בכוחות הנפש ומחלחלים מזה דורות מסבו המוזכר בפרשה.

שמות גרים:

מבואר בזוה"ק ובשל"ה כי רות שינתה את שמה מ"גלית" ל"רות" אחרי שהתגיירה. בפועל מרמז שמה החדש על מה שהגמרא מביאה שיצא ממנה דוד שריבה שירות ותשבחות להקב"ה, אך הסיבה שקראה לעצמה כן מבוארת ע"ש אותיות "תור"

שמרמזים על "קול התור נשמע בארצנו" - הי"ת, ומלמד על הזיקה והחיבור החדש שהשיגה עם הקב"ה, או ע"ש תר"ו מצוות שקיבלה כעת (בנוסף לז' מצוות בני נח שכבר קיימה, וביחד תרי"ג).

השל"ה מוסיף כי גם שמו של יתרו אחרי גיורו היה "תרו" מאותה הסיבה, אלא שהאות יו"ד באה להקב"ה וטענה שעד שלא ימצא לה מקום חדש (כמו היו"ד של שרי ליהושע) אינה עוזבת את שמו.

גם בגמרא מצאנו לשמות גרים - תו"ס במסכת חגיגה (ט:): מביא בתירוץ הראשון על השם "בן בג"ש" שהר"ת הינם "בן גרים". בתרוצו השני מביא כי ב' וג' מרמזים יחדיו על האות ה"א שנוספה לאברהם ולשרה, כדי ללמד על החיבור אליהם והיחוס המחודש של כל הגרים לאברהם אבינו, וכמא בשם של גר אחר ונוסף בגמרא - בן הא הא.

איך מזהים עם הארץ?

ג. עירובין יח: "מנוח עם הארץ היה" - שנא' ויקם מנוח וילך אחרי אשתו. (להפטרה)

מסופר שפ"א כאשר הזכירו לפני מרן הרב שך זצ"ל את מנהג העמים שמקדימים ונותנים לילך לנשים לפני הגברים מדין "LAYDIES FIRST" אמר מרן שוודאי מנהג גויים הוא זה, שהרי חז"ל אמרו "מנוח עם הארץ היה שהלך אחרי אשתו", ובאותה הזדמנות שאל התלמיד, שלכאורה מה באמת הקפידא הגדולה על מנוח עד שחרדו חז"ל שע"ה היה?

הלא אחרי שנות עקרות ממושכות, ציפייה אינסופית כשפתאום הופיע אשתו הופיע ומבשרת על פגישת המלאך והבשורה שבפיו, ניתן להבין את מנוח אם מרוב התרגשותו לא שם לב לפרטי מעשיו והלך אחריה?

אלא, הסביר מיניה וביה, חז"ל התבוננו על סיטואציה אקראית זו מתוך מבט בוחן ונוקב. האם מרוב התרגשות באותה שעה לבש מנוח את נעליו בצורה הפוכה, או אולי חבש כובע הפוך? ודאי שלא. משום שדברים שטבועים באדם באמת ובהרגליו, אינם משתנים אף ברגע של בלבול, מוות, אבל ולחלופין אושר ושמחה.

וממילא אם הלך אז אחר אשתו אות הוא שעניין זה אינו טבוע בדמו מספיק וזו התביעה על מנוח שאמרו עליו שע"ה היה.

אך יש לנסות ולרדת לעומקו של דבריו של מרן הרב שך, משום שניתן להציג זאת גם כשאלה מהותית וקשה.

האם הגישה היא שהאדם נמדד ממצבים בהם הוא 'נתפס בלי מוכן'? האם בחור ישיבה נמדד רק לפי ה'בין הזמנים' שלו, שבו הוא יכול שלא לפתוח ספר בבית, או לפי ה'זמן' שבו הוא עושה שטייגען בישיבה? (כולנו שמענו בישיבה שאכן אדם נמדד לפי 'בין הזמנים', "אם בחוקותי תלכו" שהאדם נמדד לפי הזמן שהוא הולך ויוצא מן התורה, כמשל של אחד מהמשגיחים על לבנה שמניחים להתייבש

במסגרת, והחזק שלה נמדד רק כשמפרקים את המסגרת וכו'. זו גישה מאד קלמאית, דרישת אמת נוקבת. דרישה בעצם להגיע כבר ל"אתהפכא" ולא רק ל"אתכפיא" כאילו שזה מילתא זוטרתא. זו לא רק דרישה אלא בעיקר הנחה. המצב המתואר בוורט מניח שכל אחד, בחור או מבוגר, יכול להגיע כבר למדרגת צדיק גמור או עכ"פ למדרגת בינוני מתוך העבודה הרגילה שלו. מו"ר טען בתוקף בנידון דדן שהזמן הקובע לאדם הוא מהותו בישיבה).

האם אדם שנכשל בהלכות אבילות כי לא 'התכוון' לכך (כפי שאנו מורגלים 'להדחיק' ולא ללמוד היטב הל' הללו עד שאנו נדרשים אליהם) הוא 'עם הארץ'?

האם המצבים שתפסו אותנו בהפתעה מעידים על אישיותנו או על כך שלא למדנו את זה, והגם שהיינו לומדים לא בטוח שהיינו מתפקדים נכון במצבי לחץ כמו בכל דבר שהוא. והגם שאנחנו לא יודעים הלכות שבת או אבילות על בוריים האם זה כבר 'עם הארץ'? בטח כשזה ניואנס 'קטן' לכאורה ללכת אחרי אשתו מתוך המכלול הגדול שכנראה מנוח שמר וקיים? ובכלל מי ה'בודק' שבדק אותנו כך ולפי אלו אמות מידה? האם זה 'בוחן פתע' של הקב"ה? של חז"ל? וזאת מניין?...

ומה זה שונה כאן אצל מנוח מכל עבירה שאדם עושה בחיים ונופל שזכה להיקרא על כך עם הארץ ולא 'בעל עבירה'? האם אלמנט ההפתעה לבדו מייצר כזו אמירה נוקבת?

בפשוטם של דברים נראה שמנוח נקרא 'עם הארץ' כי לא ידע את הדין הזה. לא רק שלא ידע אלא לא הקפיד עליו מאז ומעולם, וזהו בעצם מה שטען הרב שך זצ"ל.

הוא הלך אחריה כל הדרך, לא רק באותו רגע ראשון מרוגש, אלא גם כשיצאו לרחוב ולאורך כל הדרך עד שהגיעו. עם פיג'מה הוא לא יצא. הרגלים חברתיים ומנהגי כבוד האדם לא שוכח גם ברגעים כאלה.

חשוב לזכור שזה לא רק דין, אלא היה הנוהג הרווח בישראל, ולא רק בישראל אלא שבימיהם שום אדם שמכבד את עצמו לא הלך אחרי אשתו ברחוב. זו היתה בושה, השפלה. זה מראה על משהו שלא אכפת לו מעצמו ובלי כבוד עצמי. בוודאי מראה שאינו אדם תורני ומכובד בקהילה. כמו שעד היום מקובל כך במדינות מוסלמיות. רק אנשים גסים ומאד פשוטים שלא אכפת להם על עצמם ועל כבודם היה ניתן לראות שהולכים אחרי נשותיהם.

המימרא הזו אינה קשורה בהכרח ל"שעת מבחן ברגעים מרגשים על הנהגות טובות רוחניות ותורניות שהטמעת" בהקשר של מצוות ועבירות ונסיונות. להוציא את הלקח המוסרי הזה מכאן עשוי להיות מופרז מאוד. כאן זהו דין שהתבצע על ידי כולם מעשים שבכל יום כנוהג חברתי "מחייב" שלנהוג אחרת היתה בושה וחרפה. כמו לא להתלבש. ומנוח עושה את זה לאורך כל הדרך. הא ראיא שאין לו מושג לא על הדין, ולא על המנהג, ולא אכפת לו מזה כלל, ולא חש ולא מרגיש כלל בבעיה הזו. זה מראה על איש בור והמוני. 'עם הארץ' ולא רק 'בעל עבירה'.

כשהגמרא מדגישה "עם הארץ" ואומרת שאפילו פסוקים לא ידע, היא רק באה לומר שלא רק היה איש שלא אכפת לו מנהגי החברה, או איש גס בטבעו, אלא שהמנהג הרווח הזה בישראל בא מהתורה, הוא לא סתם היררכיה חברתית, אלא לקוח מהתורה - והתפשט עד למנהג חברתי ממש. לכן הוא לא היה "סתם" איש המוני ואדיש, אלא "עם הארץ".

שותפים להקב"ה

מדוע קיבלו את מצוות שבת, דינים וכבוד אב ואם כבר במרה, לפני קבלת התורה? המהרמ"ש מלובלין זצ"ל באר שהמלאכים הגיעו בתביעה מדין "בר מצרא", והדבר היחיד ששובר בטענות וחזק יותר מבר מצרא זה שותפות וע"י ג' דברים אלו נעשו כביכול עם ישראל שותפים להקב"ה.

מדוע זיתים גורמים לשכחה ואילו שמן זית הוא סגולה לזכרון?

היסוד מונח בפעולה. זית הוא התוצר הגולמי והלא-מעובד, המר. מה שבא בלא עמל. הוא קשה לשכחה. אך לאחר ש"סוחטים" את אותו הקושי והמרירות שבו בעמל ויזע רב, יוצא תוצר מוגמר ומשובח בדמות שמן זית זך כתית. מי שכותת את תורתו בעמל ויזע - זוכר, ומי שמשקיע המר נהפך לו ל"מעז יצא מתוק".

הסיבות שקבלת התורה היתה דווקא בשבת:

"ודכו"ע בשבת ניתנה תורה לישראל מג"ש זכור את יום וזכור את היום הזה אשר יצאתם ממצרים, מה להלן בעיצומו של יום אף כאן בעיצומו של יום השבת" (שבת פו:)

א. בגמרא מובא מצד "לא בסתר דיברתי" או מצד השלמה לד' עונות בטהרה כהכנה לקבלת התורה.

ב. במהר"ל (תפא"י פכ"ז) כתב ששבת הוא יום מיוחד ומסוגל להגעת הברכה מעליונים לתחתונים, וכמו ביום השביעי ראוי לבוא בו התורה מהעליונים לתחתונים "שאין לך יותר מן התורה שכולו ברכה".

ג. ועוד הביא במהר"ל, ששבת הוא יום קדוש ונבדל מהגשמי, שאין בו מלאכה וראוי שתינתן בו תורה שהיא שכל המופשט מהגשמי.

ד. ועוד, שיום השבת עניינו השלמת העולם וכן נתינת התורה לעולם היא השלמתו הסופית.

ה. בספר העיקרים (ב, יא) כתב שבא להורות בזה שעל ידה ילמד האדם שכל דבר היוצא משבת הוא דבר קיים ועומד בעצמו, והכוונה לנשמה יתירה שניתנת בשבת ובמוצ"ש ניטלת ממנו בחזרה.

ו. המהר"ל (דרך חיים פ"ב מ"ח) כתב, שאם התורה ניתנה ביום חול, היה האדם אומר כי כמו ששבת היא שביתה ממלאכה, כן ה"ה שהיא שביתה מלימוד התורה, לכן אדרבא היא ניתנה בשבת ללמדנו ששבת היא שביתה ממלאכה אך לא מהתורה"ק, ויש לו ללמוד ק"ו משבת לחול שכ"ש שעליו לעמול.

ז. ועוד, כיון שאדם לעמל יולד ולא יהיה בעל מנוחה ושלם לעולם, לולא התורה היה חושב האדם שבשבת הוא שלם ונח ואין זה ראוי לו, לכן ניתנה התורה בשבת, להורות לאדם שלא יהיה בעל מנוחה בעוה"ז ולעולם לא יחוש עצמו שלם.

למה לשבור את הלוחות?

מדוע שבר משרע"ה את הלוחות ולא שמר אותם לאחר שישוב העם בתשובה? וביותר קשה, איך ההין משרע"ה מעצמו למחוק השמות הקדושים של הקב"ה בתורה ע"י ששברם?

א. הרוקח כתב ששמות הקב"ה נמחקו קודם לכן ופרחו באוויר, אך עדיין קשה מצד הלוחות עצמם שגם הם היו קדושים (כמו שרואים שאכן שברי לוחות נגנזו בקודש הקדשים לעד)?

ב. ב"מושב זקנים" תירץ ששברם מפני שהיו כבדים עליו ורצה ללכת מהר לעם לסלקם מעוון.

ג. בפרד"י הביא משות ועפ"י הגמרא במנחות (צט:): שביטולה של תורה זהו יסודה וע"י השבירה הזו שבו כל העם בתשובה וקבלו על עצמם שוב את התורה ולכן הותר למשרע"ה לשוברם בדווקא ועדיף מאשר לשומרם.

ד. ב"משמרת מועד" כתב שקדושת התורה בעוה"ז היא רק מפני שראויה לישראל, וכל עוד שאין ישראל ראויים לקבלה היא אינה בבחינת תורה ואין הקדושה נתפסת עליה.

השל"ה (י מאמרות, ב, לט) ביאר שאלת המלאכים "מה לילוד אשה" והקשה שהלא ראש המלאכים הוא מטטרון שר הפנים שאף הוא ילוד אשה (ספר היכלות, רשב"ם ב"ב קכ"א ד"ה קפלו) ותירץ שהתרעומת של המלאכים היתה שמשמע"ה עלה למרום כמות שהוא- עם גופו החומרי ומבלי סילוק החומר וע"י כך חצץ ביניהם לבין הקב"ה כמדויק בלשונם "בינינו" ודו"ק.

אלו מצוות הדאיגו את עם ישראל לפני מתן תורה?

"ישראל דדאיגי במצוות חביל גופיהו" (שבת פו:)

צ"ב באיזה מצוות היו דואגים קודם שקיבלו אותן במתן תורה? ומה מקום היה לחיוב מצוות פרישה קודם למתן תורה?

א. י"א שאכלו מאכלות אסורים כשקצים ורמשים קודם למתן תורה (מלבד המן) ומזה היה חיוב הפרישה.

ב. החת"ס ביאר שהיא דאוגים ממצוות ההכנה ומהתלהבותם של לפני קבלת התורה ממה שיקבלו.

ג. המהרצ"ח כתב שהמצוות הללו היו ז' מצוות בני נח וגיד הנשה, מעשר, שבת וכיבוד הורים שנצטוו במרה ובמצרים.

התורה ניתנה בשקט או ברעש?

מבואר ש"התורה ניתנה בהיחבא", וצ"ב שהלא מקובלנו שניתנה בקול רעש גדול?

צ"ל שהכוונה ללוחות שניות שניתנו ביום כיפור, שבהם כתוב שלא שלטה עין הרע כאמור ברש"י והסיבה לכך היא שניתנו בהיחבא ולא בפומביות ורעשניות.

או צ"ל שהכוונה שניתנו גם הלוחות הראשונות בהיחבא ובחטיפה מהשטן ששאל אח"כ איה התורה כמו שמופיע בגמרא. ויש שאמרו שזה קשר נוסף בין חג שבועות לבין מגילת רות- ששניהם ניתנו בחטיפה ובהסתר מהסט"א. גם שושלת מלכות ישראל מדוד הוחבאה בתוך מה שנראה חיצונית כאיסור בקשר של תמר ויהודה ולאחר מכן של רות המואביה, וגם התורה ניתנה בחטיפה מהשטן שלפי המדרש הועסק בעניין אחר, ושעם ישראל ישנו בלילה וכן מה ששינה משרע"ה מדעתו לקבל את התורה בז' סיון הכל היה מטכסיסי המלחמה כדי לקבל את התורה שהיא הטוב המוטמן והמוסתר מיני השטן כדי שלא יקטרג.

חג 'שברי לוחות'

"אמר רב יוסף אי לאו ההוא יומא כמה יוסף איכא בשוקא".

לכאורה זה תמוה, האם רבי יוסף היה חלילה גאוותן? כך הקשה בבאר היטב.

אפשר ליישב זאת בהקדם של שאלה אחרת נוספת, מדוע חוגגים את קבלת התורה בשבועות? הלא הלוחות שניתנו בשבועות נשברו, ואילו הלוחות השניות שניתנו אח"כ ביום כיפור נשתמרו, וא"כ מן הראוי ששבועות יהיה ביו"כ?

אך נראה לומר שיש כאן הדגשה שגם שברי לוחות הרי הם כלוחות.

וידוע גם שרבי יוסף עצמו שכח תלמודו (נדריים מא.) ואולי זה מה שהוא בא לומר, שחג שבועות מגלה לנו שגם השוכח את תלמודו חשוב ושווה, והראיה מהחג עצמו שחוגגים בו את נתינת הלוחות שנשתברו, ומכך לומד רבי יוסף מה שלא היה לומד לולא האי יומא- שגם מי שקיבל תורה אך נשתברו הלוחות ונשתכח ממנו- עדיין שווה וחשוב. לכל אחד יש חלק ושייכות בתורה של שברי לוחות, גם למי שאינו מושלם בה.

זמן מתן תורתנו

המג"א הקשה היאך אומרים בשבועות בתפילה "יום מתן תורתנו" והלא קי"ל שבז' ניתנה תורה, ובספר "ברוך שאמר" תמה עליו דהלא אומרים בתפילה "זמן מתן תורתנו" זמן מקיף כמה ימים כמו "זמן שמחתנו" או "זמן חירותנו" שהם שבעה ימים וכן בשבועות "זמן מתן תורתנו" מקיף את ימי ההגבלה והימים שאחריהם.

תורת חסד

התורה תחילתה חסד וסופה חסד (סוטה יד). תחילתה חסד- שהקב"ה גמל חסד עם אברהם שבא לבקרו בחוליו אחר שמל עצמו, וסופה חסד שהקב"ה קבר בעצמו את משרע"ה לאחר פטירתו. ללמדנו שעל שלושה דברים העולם עומד: על התורה ועל העבודה ועל גמ"ח. מובא בספה"ק שיש להרבות בחסד לקראת חג השבועות כי יום זה הוא יום דין על האדם כמה תורה יזכה להבין ולחדש, וכדי לזכות לתורה ביום זה ירבה בחסד ובתפילה לכך שיזכה שעמודים אלו כרוכים האחד בשני. ורות זכתה לכל הכבוד הרוחני והגשמי בעבור חסד שעשתה עם חמותה, ומצינו בילקוט שמעוני (רות רמז תר"א): "אמר רב זעירא: המגילה הזו אין בה לא טומאה ולא טהרה, לא היתר ולא איסור. ולמה נכתבה כדי ללמדך שכרן של גומלי חסדים".

האם משה רבינו נרפא מהגמגום במתן תורה?

נשאלת השאלה, האם משה רבינו נרפא מגמגומו במתן תורה ככל בעלי המומין?

ב"אגרא דפרקא" (אות קס"ו) מובא שבשעת מת"ת אף משרע"ה נרפא וכבר לא היה יותר כבד פה. ובהגהות "אגרא לצבי" העיר מהמדרש רבה (דברים פ"א) משה רבינו עד שלא זכה לתורה כתיב בו "לא איש דברים אנוכי", כיון שזכה לתורה- נתרפאה לשונו והתחיל לדבר מנין "אלה הדברים אשר דבר משה", משמע שרק במשנה תורה שלבסוף מ' שנה נתרפא, וכותב שאולי אלו מדרשים חלוקים.

שבועה על שבועה

בגמרא (נדה לא:) "משביעין את התינוק ביום הלידה תהי צדיק ואל תהי רשע". תמה המהרש"א (נדרים ח. ובנדה ל. וכן החיד"א שם) כיון שהושבענו מהר סיני לקיים כל התורה, א"כ איך חלה השבועה על התינוק ביום הלידה, הרי שנינו בנדרים שאין שבועה חלה על שבועה? ותירץ עפ"י הגמרא בנדרים דלזירוז נפשו במצוות מות להישבע, וא"כ גם את התינוק משביעין לזירוז נפשו אף דמעיקר הדין אין צורך להשביעו.

עוד תירץ בשו"ת "עמק יהושע" (דרוש ב) שבעודו קטן לא חלה עליו השבועה הראשונה שמושבע ועומד מהר סיני, לכן משביעין אותו בשעת הלידה שכשיעשה בר מצוה יחול עליו גם שבועה זו ושתי השבועות יחולו עליו בבת אחת. ואיך מועילה השבועה השניה יותר מהראשונה בעודו קטן?

החיד"א מתירץ ע"ז כי במעמד הר סיני השביעו את הנשמות, וכשאדם נולד משביעים את הנשמה שהיא בתוך הגוף והיא פנים חדשות ולכן חלה השבועה.

ה"שדכן של התורה"

אחד מאדמו"רי גור ניסה לשדך את ביתו לבן אחיו ופנה אליו בעצמו עם ההצעה. לתדהמתו ענה לו אחיו, האדמו"ר מגור השני שאינו מוכן להשתדך בדרך זו, ללא שדכן והראיה שלו היא מחג השבועות. במתן תורה, כך הסביר, ניסה הקב"ה תחילה להציע את התורה שלו, ללא "שדכן" ונענה בשלילה ע"י כל האומות. רק כאשר היה שדכן מתווך בדמות משרע"ה, רק אז הסכימו עם ישראל לקבל את התורה.

ייחוס

מעשה בת"ח אחד פשוט שנקלע לויכוח בין תלמידי חכמים וכל אחד מתלמידי החכמים ששם מהם הביא ראיה ש"אביו אמר כך..". ו"אביו חלק על זה וטען אחרת..". וכדו', עד שאמר להם אותו ת"ח אחד, שאביו היה חייט פשוט: "ואני שמעתי מאבי שבגד משומש שנקרע וחוזרים ותופרים אותו לחליפה, לא מתאחה".

כדי "להתייחס" צריך קודם להיות "מישהו" בפנ"ע, כמו שהרבה אפסים יהיו סתם חבורת אפסים אם לא תהיה לפניהם ספרה "אחת", ואם יהיה לפניהם "אחד" רק אז כל אפס יתרום את חלקו למיליון.

מסופר על אחד האדמו"רים שכשהיה קטן ובית אימו נשרף והיא התאבלה יותר מכל החפצים שנשרפו שם בבית על מגילת היוחסין שלו שעלתה באש. אמר לה הבן: "אין לך מה לדאוג אמא, מגילת היוחסין הבאה – תתחיל ממני!..." העולם אומר במליצה ש"יחוס" זה כמו "גזר" – החלקים הטובים קבורים באדמה!..

מגילת רות

פרק א

א ויהי, בימי שפט השפטים, ויהי רעב, בארץ; וילך איש מבית לחם יהודה, לגור בשדי מואב--הוא ואשתו, ושני בניה. **ב** ושם האיש אלימלך ושם אשתו נעמי ושם שני-בניה מחלון וכליון, אפרתים--מבית לחם, יהודה; ויבאו שדי-מואב, ויהיו-שם. **ג** וימת אלימלך, איש נעמי; ותשאר היא, ושני בניה. **ד** וישאו להם, נשים מאביות שם האחת ערפה, ושם השנית רות; וישבו שם, כעשר שנים. **ה** וימתו גם-שניהם, מחלון וכליון; ותשאר, האשה, משני ילדיה, ומאשה. **ו** ותקם היא וכלתיה, ותשב משדי מואב: כי שמעה, בשדה מואב כי-פקד יהוה את-עמו, לתת להם לחם. **ז** ותצא, מן-המקום אשר היתה-שמה, ושתי כלותיה, עמה; ותלכנה בדרך, לשוב אל-ארץ יהודה. **ח** ותאמר נעמי, לשתי כלתיה, לכנה שבנה, אשה לבית אמה; יעשה (יעש) יהוה עמכם חסד, כאשר עשיתם עם-המתים ועמדי. **ט** יתן יהוה, לכם, ומצאן מנוחה, אשה בית אישה; ותשק להן, ותשאנה קולן ותבכינה. **י** ותאמרנה-לה: כי-אתך נשוב, לעמך. **יא** ותאמר נעמי שבנה בנתי, למה תלכנה עמי: העוד-לי בנים במעי, והיו לכם לאנשים. **יב** שבנה בנתי לכן, כי זקנתי מהיות לאיש: כי אמרתי, יש-לי תקנה--גם הייתי הלילה לאיש, וגם ילדתי בנים. **יג** הלהן תשברנה, עד אשר יגדלו, הלהן תעגנה, לבלתי היות לאיש; אל בנתי, כי-מר-לי מאד מכם--כי-יצאה בי, יד-יהוה. **יד** ותשנה קולן, ותבכינה עוד; ותשק ערפה לחמותה, ורות דבקה בה. **טו** ותאמר, הנה שבה יבמתך, אל-עמה, ואל-אלהיה; שובי, אחרי יבמתך. **טז** ותאמר רות אל-תפגע-בי, לעזובי לשוב מאחרי: כי אל-אשר תלכי אלך, ובאשר תליני אליו--עמך עמי, ואלהיך אלהי. **יז** באשר תמותי אמות, ושם אקבר; כה יעשה יהוה לי, וכה יוסיף--כי המות, יפריד ביני ובינך. **יח** ותרא, כי-מתאמצת היא ללכת אתה; ותחדל, לדבר אליה. **יט** ותלכנה שתיהם, עד-בואנה בית לחם; ויהי, כבואנה בית לחם, ותהם כל-העיר עליהן, ותאמרנה הזאת נעמי. **כ** ותאמר אליהן, אל-תקראנה לי נעמי: קראן לי מרא, כי-המר שדי לי מאד. **כא** אני מלאה הלכתי, וריקם השיבני יהוה; למה תקראנה לי, נעמי, ויהוה ענה בי, ושדי הרע לי. **כב** ותשב נעמי, ורות המואביה כלתה עמה, השבה, משדי מואב; והמה, באו בית לחם, בתחלת, קציר שערים.

פרק ב

א ולנעמי מודע לאישה, איש גבור חיל ממשפחת, אלימלך: ושמו, בעז. **ב** ותאמר רות המואביה אל-נעמי, אלקה-נא השדה ואלקטה בשבלים--אחר, אשר אמצא-חן בעיניו; ותאמר לה, לכי בתי. **ג** ותלך ותבוא ותלקט בשדה, אחרי הקצרים; ויקר מקרה חלקת השדה לבעז, אשר ממשפחת אלימלך. **ד** והנה-בעז, בא מבית לחם, ויאמר לקוצרים, יהוה עמכם; ויאמרו לו, יברכך יהוה. **ה** ויאמר בעז לנערו, הנצב על-

הקוצרים: למי, הנערה הזאת. **ו** ויען, הנער הנצב על-הקוצרים--ויאמר: נערה מואבית היא, השבה עם-נעמי משדי מואב. **ז** ותאמר, אלקטה-נא ואספתי בעמרים, אחרי, הקוצרים; ותבוא ותעמוד, מאז הבקר ועד-עתה--זה שבתה הבית, מעט. **ח** ויאמר בעז אל-רות הלוא שמעת בתי, אל-תלכי ללקט בשדה אחר, וגם לא תעבורי, מזה; וכה תדבקי, עם-נערתי. **ט** עיניך בשדה אשר-יקצרון, והלכת אחריהן--הלוא צויתי את-הנערים, לבלתי נגעך; וצמת, והלכת אל-הכלים, ושתית, מאשר ישאבון הנערים. **י** ותפל, על-פניה, ותשתחו, ארצה; ותאמר אליו, מדוע מצאתי חן בעיניך להכירני--ואנכי, נכריה. **יא** ויען בעז, ויאמר לה--הגד הגד לי כל אשר-עשית את-חמותך, אחרי מות אישך; ותעזבי אביך ואמך, וארץ מולדתך, ותלכי, אל-עם אשר לא-ידעת תמול שלשום. **יב** ישלם יהוה, פעלך; ותהי משכרתך שלמה, מעם יהוה אלהי ישראל, אשר-באת, לחסות תחת-כנפיו. **יג** ותאמר אמצא-חן בעיניך אדני, כי נחמתני, וכי דברת, על-לב שפחתך; ואנכי לא אהיה, כאחת שפחתך. **יד** ויאמר לה בעז לעת האכל, גשי הלם ואכלת מן-הלחם, וטבלת פתך, בחמץ; ותשב, מצד הקצרים, ויצבט-לה קלי, ותאכל ותשבע ותתר. **טו** ותקם, ללקט; ויצו בעז את-נעריו לאמר, גם בין העמרים תלקט--ולא תכלימוה. **טז** וגם של-תשלול, מן-הצבתיים; ועזבתם ולקטה, ולא תגער-בה. **יז** ותלקט בשדה, עד-הערב; ותחבט את אשר-לקטה, ויהי כאיפה שערים. **יח** ותשא ותבוא העיר, ותרא חמותה את אשר-לקטה; ותוצא, ותתן-לה, את אשר-הותרה, משבעה. **יט** ותאמר לה חמותה איפה לקטת היום, ואנה עשית--יהי מכיורך, ברוך; ותגד לחמותה, את אשר-עשתה עמו, ותאמר שם האיש אשר עשיתי עמו היום, בעז. **כ** ותאמר נעמי לכלתה, ברוך הוא ליהוה, אשר לא-עזב חסדו, את-החיים ואת-המתים; ותאמר לה נעמי, קרוב לנו האיש--מגאלנו, הוא. **כא** ותאמר, רות המואבית: גם כי-אמר אלי, עם-הנערים אשר-לי תדבקי, עד אם-כלו, את כל-הקציר אשר-לי. **כב** ותאמר נעמי, אל-רות כלתה: טוב בתי, כי תצאי עם-נערותי, ולא יפגעו-בך, בשדה אחר. **כג** ותדבק בנערות בעז, ללקט--עד-כלות קציר-השערים, וקציר החטים; ותשב, את-חמותה.

פרק ג

א ותאמר לה, נעמי חמותה: בתי, הלא אבקש-לך מנוח אשר ייטב-לך. **ב** ועתה, הלא בעז מדעתנו, אשר היית, את-נערותי; הנה-הוא, זרה את-גרן השערים--הלילה. **ג** ורחצת וסכת, ושמית שמלתך (שמלתיך) עליך--וירדתי (וירדת) הגרן; אל-תנדעי לאיש, עד כלתו לאכל ולשתות. **ד** ויהי בשכבו, וידעת את-המקום אשר ישכב-שם, ובאת וגלית מרגלתי, ושכבתי (ושכבת); והוא יגיד לך, את אשר תעשין. **ה** ותאמר, אליה: כל אשר-תאמרי (אלי), אעשה. **ו** ותרד, הגרן; ותעש, ככל אשר-צויתה חמותה. **ז** ויאכל בעז וישת, וייטב לבו, ויבא, לשכב בקצה הערמה; ותבא בלט, ותגל מרגלתי ותשכב. **ח** ויהי בחצי הלילה, ויחרד האיש וילפת; והנה אשה, שכבת מרגלתי. **ט** ויאמר, מי-את; ותאמר, אנכי רות אמתך, ופרשת כנפך על-אמתך, כי גאל אתה. **י** ויאמר, ברוכה את ליהוה בתי--היטבת חסדך האחרון, מן-הראשון: לבלתי-לקת, אחרי הבחורים--אם-דל, ואם-עשיר. **יא** ועתה, בתי אל-תיראי, כל אשר-תאמרי, אעשה-לך: כי יודע כל-שער עמי, כי אשת חיל את. **יב** ועתה כי אמן, כי אם () גאל אנכי; וגם יש גאל, קרוב ממני. **יג** ליני הלילה, והיה בבקר אם-יגאלך טוב יגאל, ואם-לא יחפץ לגאלך וגאלתיך אנכי, חי-יהוה; שכבי, עד-

הבקר. **יד** ותשכב מרגלותיו, עד-הבקר, ותקם, בטרם (בטרם) יכיר איש את-רעהו; ויאמר, אל-יודע, כי-באה האשה, הגרן. **טו** ויאמר, הבי המטפחת אשר-עליך ואחזי-בה-- ותאחזי בה; וימד שש-שערים וישת עליה, ויבא העיר. **טז** ותבוא, אל-חמותה, ותאמר, מי-את בתי; ותגד-לה--את כל-אשר עשה-לה, האיש. **יז** ותאמר, שש-השערים האלה נתן לי: כי אמר (אלי), אל-תבואי ריקם אל-חמותי. **יח** ותאמר, שבי בתי, עד אשר תדעין, איך יפל דבר: כי לא ישקט האיש, כי-אם-כלה הדבר היום.

פרק ד

א ובעז עלה השער, וישב שם, והנה הגאל עבר אשר דבר-בעז, ויאמר סורה שבה-פה פלני אלמני; ויסר, וישב. **ב** ויקח עשרה אנשים, מזקני העיר--ויאמר שבו-פה; וישבו. **ג** ויאמר, לגאל, חלקת השדה, אשר לאחינו לאלימלך: מכרה נעמי, השבה משדה מואב. **ד** ואני אמרתי אגלה אנוך לאמר, קנה נגד הישבים ונגד זקני עמי--אם-תגאל גאל, ואם-לא יגאל הגידה לי ואדע (ואדעה) כי אין זולתך לגאול ואנכי אחריך; ויאמר, אנכי אגאל. **ה** ויאמר בעז, ביום-קנותך השדה מיד נעמי; ומאת רות המואביה אשת-המת, קניתי (קניית)--להקים שם-המת, על-נחלתו. **ו** ויאמר הגאל, לא אוכל לגאול- (לגאל-) לי--פן-אשחית, את-נחלתי; גאל-לך אתה את-גאלתי, כי לא-אוכל לגאל. **ז** וזאת לפנים בישראל על-הגאלה ועל-התמורה, לקים כל-דבר, שלף איש נעלו, ונתן לרעהו; וזאת התעודה, בישראל. **ח** ויאמר הגאל לבעז, קנה-לך; וישלף, נעלו. **ט** ויאמר בעז לזקנים וכל-העם, עדים אתם היום, כי קניתי את-כל-אשר לאלימלך, ואת כל-אשר לכליון ומחלון--מיד, נעמי. **י** וגם את-רות המואביה אשת מחלון קניתי לי לאשה, להקים שם-המת על-נחלתו, ולא-יכרת שם-המת מעם אחיו, ומשער מקומו: עדים אתם, היום. **יא** ויאמרו כל-העם אשר-בשער, והזקנים--עדים; ויתן יהוה את-האשה הבאה אל-ביתך, כרחל וכלאה אשר בנו שתיהם את-בית ישראל, ועשה-חיל באפרתה, וקרא-שם בבית לחם. **יב** ויהי ביתך כבית פרץ, אשר-ילדה תמר ליהודה--מן-הזרע, אשר יתן יהוה לך, מן-הנערה, הזאת. **יג** ויקח בעז את-רות ונתהילו לאשה, ויבא אליה; ויתן יהוה לה הריון, ותלד בן. **יד** ותאמרנה הנשים, אל-נעמי, ברוך יהוה, אשר לא השבית לך גאל היום; ויקרא שמו, בישראל. **טו** והיה לך למשיב נפש, ולכלכל את-שיבתך: כי כלתך אשר-אהבתך, ילדתו, אשר-היא טובה לך, משבעה בנים. **טז** ותקח נעמי את-הילד ותשתהו בחיקה, ונתהילו לאמנת. **יז** ותקראנה לו השכנות שם לאמר, ילד-בן לנעמי; ותקראנה שמו עובד, הוא אבי-ישי אבי דוד. {פ}

יח ואלה תולדות פרץ, פרץ הוליד את-חצרון. **יט** וחצרון הוליד את-רם, ורם הוליד את-עמינדב. **כ** ועמינדב הוליד את-נחשון, ונחשון הוליד את-שלמה. **כא** ושלמון הוליד את-בעז, ובעז הוליד את-עובד. **כב** ועבד הוליד את-ישי, וישי הוליד את-דוד.

אקדמות מילין

ר' מאיר ב"ר יצחק ש"ץ

אקדמות מילין ושריות שותא

אולא שקלנא הרמן ורשותא

[הקדמת מלים ופתיחת הדיבור]

[בתחילה נוטל אני הסכמה ורשות]

הדר מרי שמאי ושלית ביבשתא

הקים עלמא יחידאי וכבשה בכבשותא

[הדר אדוני השמים ומושל היבשה]

[העמיד את העולם יחיד וכבשו בכיבוש]

בבבי תרי ותלת דאפתח בנקשותא

בבבי דברי וטרי עדי לקשישותא

[בשניים ושלושה עניינים שאפתח ברעדה]

[ברשות הבורא והנושא עד זקנה]

ובלא לאו שכללה ובלא תששותא

ובאתא קלילא דלית ביה מששותא

[ובלא לאות בנאו ובלא תששות]

[ובאות קלה שאין בה ממשות]

גבורן עלמין לה ולא ספק פרישותא

גויל אלו רקיעי קני כל חורשתא

[גבורות עולמים לו, ולא היה מספיק לפרש]

[אילו היו הרקיעים גויל, וכל החורשות קנים]

זמין כל עיבדתה בהך יומי שתא

זהור יקרה עלי עלי כרסיה דאשתא

[הכין כל מלאכתו באלה ששת ימים]

[זוהר כבודו עלה על כסאו של אש]

דיו אלו ימי וכל מי כנישותא

דירי ארעא ספרי ורשמי רשותא

[אילו היו הימים וכל המים הנקווים]

[ודרי הארץ – סופרים ורשמי הרשויות]

חיל אלף אלפין ורבוא לשמשותא

חדתין נבוט לצפרין סגיא טרשותא

[לשמש חיל של אלף אלפים ורבוא]

[חדשים לצוץ לבקרים רבה האמונה]

טפי יקידין שרפין כלול גפי שתא

טעם עד יתיהב להון שתיקין באדישתא

[יוקדים מאוד שרפים עטופי שש כנפיים]

[עד שתינתן להם רשות שותקים בדממה]

יקבלון דין מדין שוי דלא בששתא

יקר מלי כל ארעא לתלותי קדושתא

[יקבלו זה מזה מיד ללא שהות]

[כבוד נמלאת כל הארץ בשילוש קדושה]

קקל מן קדם שדי קקל מי נפישותא

קרובין קבל גלגלין מרוממין באשתא

[כקול מלפני שדי כקול מים רבים]

[כרובים לעומת אופנים מתנשאים ברעש]

למחזא באנפא עין כות גירי קשתא

לכל אתר דמשתלחין זריזין באשנותא

[לראות בפנים מראה כמו חצי הקשת]

לכל מקום שנשלחים הם זריזים במהירות [(או בתעופה

מברכין בריך יקרה בכל לשן לחישותא

מאתר בית שכינתה דלא צריך בחישותא

[מברכים ברוך כבודו בכל לשון לחישה]

[ממקום בית שכינתו שאינו צריך חיפוש]

נהם כל חיל מרומא מקלסין בחששתא

נהירא מלכותה לדר ודר לאפרשתא

[שואג כל חיל מרום משבחים בחרדה]

[זכר מלכותו לדור ודור לנצח]

סדירא בהון קדושתיה וכד חלפא שעתא

סיומא דלעלם ואוף לא לשבועתא

סדורה בהם קדושתו, וכאשר חולפת [השעה

[סוף הוא לעולם ואף לא לשבוע]

עדיב יקר אחסנתה חביבין דבקבעתא

עבידא לה חטיבא בדנח ושקעתא

[יקר חבל נחלתו חביבים כי בקביעות]

[נעשה לו שבח בזריחה ובשקיעה]

פרישן למנתה למעבד לה רעותא

פרישתי שבחה יחון בשעותא

[מובדלים לחלקו לעשות לו רצונו]

[פלאי שבחו יביעו בדיבור]

צבי וסמד ורגג דלאון בלעותא

צלותהון בכן מקבל והנא בעותא

[רוצה וחומד ותאב שיעמלו ביגיעה]

[ואז תפילתם מקבל ומועילה הבקשה]

קטירא לחי עלמא בתגא בשבועתא

קבל יקר טוטפתא יתיבא בקביעתא

[קשורה לחי העולם בכתר בשבועה]

[לעומת יקר הטוטפת המונחת דרך קבע]

רשימא היא גופא בחכמתא ובדעתא

רבותא ד'שראל קראי בשמענתא

[רשומה היא עצמה בחכמה ובדעת]

[גדולתם של ישראל הקוראים שמע]

שבח רבון עלמא אמירא דכותא

שפר עלי לחויה באפי מלכותא

[את שבח רבון העולם אמירה שכמותה]

[יפה לי להביעו בפני המלכויות]

תאין ומתכנשין כחזו אדנותא

תמהין ושילין לה בעסק אתותא

[באים ומתכנסים כמראה הגלים]

[תמהים ושואלים עליו בדבר האותות]

מן ומאן הוא רחיקי שפרא ברותא

ארום בגינה ספית מדור ארנותא

[מנין ומי הוא אהובך יפה התואר]

[שבגללו תמות במעון האריות]

יקרא ויאה את אין תערבי למרותא

רעותיך נעבד לך בכל אתרותא

[נכבדה ונאה את אם תערבי לשלטונות]

[רצונך נעשה לך בכל המקומות]

בחכמתא מתיבא להון קצת להודעותא

ידעתון חכמין לה באשתמודותא

[בחכמה משיבה להן הקץ להודיע]

[ידעתם מכירים אותו הכר]

רבותכון מה חשיבא קבל ההיא שבתתא

רבותא דיעבד לי כי מטא ישועתא

[גדולתכם – מה היא חשובה לעומת אותו]
[שבח]

[גדולה שיעשה לי בבוא הישועה]

במיתי לי נהורא ותחפי לכון בהתא

יקרה כד אתגלי בתקפא ובגיותא

[בהביאו לי את האור ותכסה אתכם בוושה]

[כאשר יתגלה כבודו בעוז ובגאווה]

ישלם גמליא לשנאי ונגותא

צדקתא לעם חביב וסגי זכותא

[ישלם גמולים לשונאים ואיים]

[צדקה לעם חביב ורוב זכויות]

חֲדוֹ שְׁלֵמָא בְּמִיתִי וּמָנָא דְכּוֹתָא

קְרִיתָא דִּירוּשָׁלַם כַּד יִכְנָשׁ גִּלְוֹתָא

[שמחה שלמה בהביאו וכלי טהרות]

[לעיר ירושלים כאשר יכנס את הגלויות]

יְקָרָה מְטִיל עָלָה בְּיוֹמִי וְלִילְוֹתָא

גְּנוּנָה לְמַעַבְדָּ בָּהּ בְּתוּשְׁבָתָא כְּלִילְתָא

[כבודו מצל עליו בימים ובלילות]

[חופתו לעשות בה שירי תפארת]

דְּזָהוּר עֲנִנְיָא לְמִשְׁפַּר כִּילְתָא

לְפּוּמָא דְעִבְדִּיתָא עֲבִידֵן מְטִילְתָא

[כי נוגה העננים ליפות את החופות]

[לפי המעשה עשויות הסוכות]

בְּתַכְתְּקֵי דְהַב פָּזָא וְשִׁבְעָא מַעֲלָתָא

תַּחֲיִמִין צִדִּיקֵי קָדָם רַב פְּעֻלְתָא

[במושבי זהב פז ושבע מעלות]

[תחומים הצדיקים לפני רב הפעולות]

וְרוֹיְהוֹן דְּמִי לְשִׁבְעָא חֲדוֹתָא

רְקִיעָא בְּזָהוּרָה וְכוּכְבֵי זִינְתָא

[ומראיהם דומה לשובע שמחות]

[הרקיע בזהרו וכוכבי האורות]

הֲדָרָא דְלֹא אֶפְשָׁר לְמַפְרֵט סְפוֹתָא

וְלֹא אֲשַׁתְּמַע וְחַמִּי נְבִיאָן חֲזוֹתָא

[הדר שאין השפתיים יכולות לפרט]

[ולא נשמע ונראה בחזיונות הנביאים]

בְּלֹא שְׁלֵטָא בָּהּ עֵין בְּגוֹ עֵדֵן גִּנְתָא

מְטִילִי בִי חֲנֻנָא לְבַהֲדִי דְשְׁכִינְתָא

[בלי ששלטה בו עין בגן עדן]

[מטיילים בבית מחול עם השכינה]

עָלָה רְמִזֵּי דִין הוּא בְּרֵם בְּאַמְתְּנוּתָא

שְׁבִרְנָא לֵה בְּשִׁבְיָן תְּקוּף הֵימְנוּתָא

[עליו רומזים: זה הוא אכן באימה]

[קיווינו לו בשביינו באמונה חזקה]

יְדַבֵּר לָן עֲלִמִין עֲלִמִין מְדַמוּתָא

מִנֵּת דִּלְן דְּמִלְקַדְמִין פֶּרֶשׁ בְּאַרְמוּתָא

[ינהגנו ב(שני) עולמות קעלמים]

[אל נחלתנו, שמלפנים הפרישה כתרומה]

טְלוּלָא דְלִוְיָתָן וְתוֹר טוֹר רְמוּתָא

וְחַד בְּחַד כִּי סְבִיב וְעַבְד קֶרְבּוּתָא

[משחק בליתן ושור ההר הרם]

[וכאשר ייאבק ויעשה קרב זה בזה]

בְּקֶרְנוֹהִי מִנִּגַח בְּהִמּוֹת בְּרַבּוּתָא

יִקְרַטֵּעַ נֹון לִקְבֵּלָה בְּצִיצוֹי בְּגִבּוּרְתָא

[בקרניו ינגח בהמות בגדולה]

[יקרטע הדג לעומתו בסנפיריו בגבורה]

מִקְרַב לָהּ בְּרִיָּה בְּחֶרֶבָה בְּרַבְרַבּוּתָא

אַרְסָטוֹן לְצִדִּיקֵי יִתְקַן וְשִׁרְתָא

[יגש אליו בוראו בחרבו בשררה]

[סעודה לצדיקים יתקין וארוחה]

מִסְחָרִין עָלֵי תַכִּי דְכַדְכּוּד וְגוֹמְרָתָא

נְגִידִין קָמִיהוֹן אֶפְרָסְמוֹן נִהְרָתָא

[מסובים על שלחנות של כדכוד ואקדח]

[נמשכים לפניהם נהרות אפרסמון]

וּמִתְפַּנְקֵי וְרוּוּ בְּכִסֵּי רִוְיָתָא

חֲמַר מֶרֶת דְּמִבְּרָאשִׁית נְטִיר בִּי נַעֲוָתָא

[ומתענגים ורוויים בכוסות רוויות]

[יין עסיס שמבראשית משומר ביקבים]

זָכָאִין כִּי שְׁמַעְתּוֹן שְׁבַח דָּא שִׁירְתָא

קִבִּיעִין כֵּן תִּהְיוּן בְּהִנְהוּ חִבּוּרְתָא

[צדיקים, כשם ששמעתם שבח השירה]
[הזאת]

[כך קבועים תהיו בחבורות הללו]

וְתִזְכּוּן דִּי תִיתְבוּן בְּעֵלָא דְרָתָא

אַרִי תִצִּיתוֹן לְמַלּוֹי דְנִפְקִין בְּהִדְרָתָא

[ותזכו שתשבו בשורות העליונות]

[כי תקשיבו לדבריו היוצאים בהדר]

מְרוֹמָם הוּא אֱלֹהִין בְּקִדְמָתָא וּבִתְרִיתָא

צָבִי וְאַתְרָעִי בֶן וּמָסַר לָן אוֹרִיתָא

[מרומם הוא אלוקים בראשונה ובאחרונה]

[חפץ ורצה בנו ומסר לנו התורה]